

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Sociální ekonomie – sociální firmy

Social Economy – Social Firms

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Autor:

Kristýna Hrubá

Anotace

Práce se zabývá základními informacemi o sociální ekonomii. Na úvod je zmíněna historie sociální ekonomie v zahraničním kontextu. Dále je poukázáno na současnou situaci sociální ekonomie v České republice. V práci jsou dále uvedeny základní definice pojmů, které se k tématu vztahují. Jedná se zejména o definice problematiky používané pro naše prostředí a pro porovnání jsou uvedeny definice ze zahraničí. V druhé části práce je prezentováno šetření vybraných sociálních firem v Praze. Šetření je zaměřeno na osm sociálních firem/podniků v Praze, s různými právními formami a s rozdílnými cílovými skupinami.

Klíčové pojmy

Sociální ekonomie, sociální firma/podnik, občanský sektor, sociální politika, sociální stát, sociální práce, osoby znevýhodněné na trhu práce, občanské sdružení, obecně prospěšná společnost

Abstract

This bachelor thesis looks at basic information on the social economy. It starts by describing the history of the social economy in other countries, followed by a look at the state of the social economy in the Czech Republic. The paper also provides a basic terminology related to the subject. This involves in particular the definitions used in the Czech Republic. They are then compared with the definitions used abroad. The second part of the thesis presents a survey of selected social enterprises in Prague. The survey focuses on eight social enterprises in Prague, each with a different legal form and different target group.

Key words

Social economy, social enterprise, civic sector, social politics, social state, social employment, people disadvantaged on the labour market, citizens' association, charitable organization

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a byla používána ke studijním účelům.

V Praze, dne 4. 4. 2012

Kristýna Hrubá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc. za profesionální vedení a odborné rady.

Dále bych chtěla poděkovat zástupcům sociálních firem/podniků za to, že si vyšetřili čas na rozhovor.

V neposlední řadě děkuji mému příteli, rodině a přátelům za trpělivost a podporu.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. Historie konceptu sociální ekonomiky v zahraničí.....	7
2. Sociální ekonomika v ČR.....	9
3. Obecné definice sociální ekonomiky.....	11
3.1 Obecné definice sociálních podniků/firem	12
4. Druhy sociálních podniků.....	16
5. Šetření některých sociálních firem/podniků z Prahy	18
6. Výsledky šetření a jejich interpretace	21
6.1. Osobní rozhovor č. 1	21
6.1.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 1:.....	21
6.2. Osobní rozhovor č. 2	26
6.2.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 2:.....	26
6.3. Osobní rozhovor č. 3	31
6.3.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 3:.....	31
6.4. Osobní rozhovor č. 4	35
6.4.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 4:.....	35
6.5. Osobní rozhovor č. 5	39
6.5.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 5:.....	40
6.6. Osobní rozhovor č. 6	44
6.6.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 6:.....	44
6.7. Osobní rozhovor č. 7	49
6.7.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 7:.....	49
6.8. Osobní rozhovor č. 8	54
6.8.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 8:.....	54
7. Výsledek šetření.....	59
ZÁVĚR.....	71
LITERATURA	74

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce nastiňuje základní informace o problematice sociální ekonomie. Čerpá z dostupné české odborné literatury. Jelikož se jedná o poměrně novodobé a tudíž nepříliš zpracované téma, využívala jsem také zahraniční a tuzemské internetové zdroje. Informace jsem získala i osobně z rozhovorů se zástupci některých pražských sociálních podniků/firem. Myslím si, že čerpání ze zkušeností sociálních podniků/firem je v našem prostředí zásadní, jelikož jsou to právě ony, kdo každý den tvoří sociální ekonomii. Téma práce je vedeno od samotných začátků historie sociální ekonomie, nejen v České republice, až po odborné definice a standardy. Mým cílem je uceleně obsáhnout základní pojmy a historické souvislosti, které se váží k sociální ekonomice a sociálním firmám/podnikům. Po přečtení této práce by se čtenář měl orientovat v této oblasti a získat povědomí o praktickém chodu sociálních podniků, jejich pozitivích, negativích a způsobech jak vytvořit přijatelnější prostředí pro sociální podnikání.

Téma práce jsem si vybrala proto, že téma sociální ekonomie nebylo ještě dostatečně zpracováno. Považuji sociální podniky/firmy za smysluplné projekty, které je nutno podporovat. Doufám, že takovýchto impulzů bude více a sociální ekonomie se v ČR posune o kousek dál.

Nestátní neziskové organizace se v době krize a v době rostoucího egocentrismu společnosti nemohou spolehnout na finanční podporu od státu a soukromých subjektů či jednotlivců. Musí hledat jiné zdroje financování, které jim pomohou být nezávislé na podpoře od jmenovaných subjektů. Jedním z možných řešení je začít si potřebné peníze vydělávat samy. Založení sociální firmy/podniku se nabízí jako jedno z možných řešení.

1. Historie konceptu sociální ekonomiky v zahraničí

Dle J. Defournyho, P. Develtera a B. Fonteneaua (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA., 2011, s. 23) se pojem sociální ekonomika objevil v roce 1830 ve Francii. Obsah tohoto pojmu byl v té době chápán v širším kontextu, než jak ho známe dnes. Jednalo se o jakékoliv spojení ekonomiky a sociální sféry nebo jakékoliv spojení ekonomické dimenze se sociální oblastí. R. Chaves a J. Monzona (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA, 2011, s. 23) uvádějí první počátky dnešního rozsahu pojmu sociální ekonomika kolem 18. a 19. století. Moderní pojetí tohoto konceptu je řazeno ke konci 19. stol.

Velký vzestup sociální ekonomiky v Evropě autoři Dohnalová a Průša (2011, s. 22) zasazují do první poloviny 20. století. Obrat však nastal od padesátých do sedmdesátých let. Tento fenomén byl zvláště znám v západní Evropě, kde se vytváří koncepce sociálního státu. Sociální stát neboli „welfare state“ lze definovat dle M. Potůčka (1995, s. 35) jako stát, ve kterém sociální podmínky nejsou jen na občanech a jejich blízkých, ale promítají se i do aktivit institucí, zákonů, politiky aj. V takovém státě má každý právo na minimální sociální standard.

Salamon (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA, 2011, s. 22, 23) uvádí, že v sedmdesátých a osmdesátých letech země, jako jsou Německo, Velká Británie, Francie, Norsko a jiné státy, omezily státní výdaje na sociální politiku¹. Země si uvědomily, že vydáváním peněz na sociální stát, zasahováním do ekonomiky a podporováním byrokracie a nepružnosti politiky dosáhnou jen toho, že potlačí osobní iniciativu, zbaví občany jejich odpovědnosti a podpoří je v závislosti na státě. Náhradou za poskytované služby státem mohou nahradit právě neziskové organizace.

¹ „Sociální politika je politikou, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života.“ (V. KREBS, 2007, s. 17)

Chaves a Monzona (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA, 2011, s. 23) označují poslední dekádu 20. století v Západní Evropě jako krizi sociálního státu. O krizi sociálního státu hovoří např. sociolog Jan Keller. Charakterizuje ji jako „(...)...výsledek souběhu několika procesů: flexibilizace trhu práce, rostoucí křehkost rodiny, proces stárnutí populace a doprovodné formy desolidarizace. S každým z nich jednotlivě by se sociální stát zřejmě dokázal vypořádat. Ony se však sbíhají – a navíc v době, kdy globalizace snižuje vládám prostor k manévrování. Výsledkem je, že ve stejné době, kdy poptávka po zajištění roste, dramaticky klesá možnost ji uspokojovat.“ (KELLER, 2004).

V tomto desetiletí se sociální ekonomika stále více dostává do popředí. Někteří ekonomové vidí v této koncepci řešení krize sociálního státu. Důvodem je zřejmě její schopnost posilovat sociální soudržnost, podporovat demokracii, zvyšovat zaměstnanost, posilovat rozvoj aj. (Dohnalová, Průša, 2011, s. 54)

Dle švédského profesora Victora Pestoffa (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA, 2011, s. 24) jsou dvě možné varianty, jak se bude sociální stát a třetí sektor vyvíjet. První z nich je, že bude posílen vliv třetího sektoru. To znamená, že sociální stát budou tvořit přibližně tři stejné složky (stát, soukromý sektor a třetí sektor). Druhá varianta předpovídá, že dojde k privatizaci sociálních služeb, a tím posílí vliv komerčních firem.

2. Sociální ekonomika v ČR

Dohnalová a Průša (2011, s. 41) píší, že existuje jen malé povědomí o sociální ekonomice a sociálních podnicích v České republice. Třetí sektor je u nás spíše spojován s pojmem občanský sektor². V knize Sociální ekonomika autoři Průša a Dohnalová (2011, s. 54) uvádějí, že v ČR ještě není sociální ekonomika legislativně zakotvena. Tento stav ale není odlišný od ostatních postkomunistických zemí, zejména zemí střední Evropy. Například Defourny (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA, 2011, s. 54) zmiňuje mnoho důvodů, proč vlády v postkomunistických zemích nejsou schopny přijmout koncepci sociální ekonomiky. Zmíním se zde jen o několika z nich.

Jedním z důvodů je nedostatečná důvěra v solidární jednání. Občané těchto republik vnímají solidaritu primárně v řadách své rodiny a přátel. Ekonomickou aktivitu vidí spíše pro dobro sebe než pro dobro celé společnosti. Dalším důvodem, který je zmiňován jako přetrvávající znak minulé politické kultury, je samotná aktivita účastníků, která je bohužel limitována jejich vlastními zájmy. Další břemeno, které si postkomunistické země nesou, je nedůvěra ve spolky a shromáždění a to i ve spolky, které vznikly před komunistickou érou. Nynější sdružení sociálních podniků chtějí navázat na počátky sociální ekonomiky v ČR před dobou komunismu. Jako příklad bych zde od autorů zmínila tři jména, která se zasloužila o tzv. kořeny sociální ekonomiky, její vnímání a o kořeny podniků. Jedná se o Františka Cyrila Kampelíka (1805–1872) a jeho kampeličky nebo Františka Ladislava Chleborada (1839–1911), který založil spotřební a výrobní spolek dělníků – např. pražský spolek „Oul“, jak zmiňuje Bažantová (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA 2011, s. 43). Toto období provází také Tomáš Garrigue Masaryk svými knihami, jako jsou: Otázka sociální (1898) nebo Ideály humanitní (1901). (Dohnalová, Průša, 2011, s. 42).

Dle Bednárikové a Francové (2011, s. 9) má sociální ekonomika zejména na venkově dlouhodobou tradici. Totalitní vývoj společnosti v průběhu války a po roce 1948 přerušil tuto tradici přibližně na padesát let. V době totality existovala sdružení

² Definice občanského sektoru – „Sektor společenského života vytvářený spontánním jednáním občanů, případně sdružených do zájmových skupin. Toto jednání obvykle vychází z partikulárních nebo místních zájmů, které nemusí být reprezentovány v politickém životě.“ (Matoušek, O., 2008, s. 120).

samostatně hospodařících rolníků a živnostníků, ale postrádala rysy sociálních podniků, jako jsou například nezávislost na státu a samostatné ekonomické rozhodování.

Po roce 1995 byla zakládána úvěrová družstva. To ovšem vedlo k nezdaru, jelikož nebyla schopna navázat na tradici a naplnit svou úlohu. Společnost ztratila důvěru v tento druh institucí. Sociální ekonomika, jak ji známe dnes, zažila svůj vzestup až kolem roku 2000.

2.1. Sociální ekonomika z pohledu funkčního vývoje v ČR

Jaroslava Šťastná (2011) ve svém článku nastiňuje vývoj sociální ekonomiky. Zmiňuje zde, že na počátku byla sociální ekonomika vytvořena zejména pro lidi s různým znevýhodněním, kteří si chtěli najít a udržet práci. Dalšími faktory byly demokratické principy, šetrné zacházení s přírodními zdroji, místní rozvoj aj. Další důvod přibyl v 80. letech 20. století – sociálně vyloučení jedinci. Na začátku jednadvacátého století se potýkáme s jinými problémy, jako je dlouhodobá nezaměstnanost, problém uplatnění lidí nad 50 let věku a absolventů škol. Autorka nabádá, aby se proud sociální ekonomiky nelineul pouze okolo zdravotně znevýhodněných, ale uvažoval i o jiných cílových skupinách.

3. Obecné definice sociální ekonomiky

Lucie Lankašová (2010, s. 6) ve své postupové práci hovoří o původním anglickém výrazu „social economy“, resp. francouzském překladu „l'économie sociale“ jako o sociální ekonomice i sociální ekonomii. Dle autorky je v českém prostředí tento název totožný.

Sociální ekonomika: „Souhrn aktivit uskutečňovaných subjekty sociální ekonomiky, jejichž cílem je zvýšit zaměstnanost v místních podmínkách anebo uspokojit další potřeby a cíle komunity v oblasti ekonomického, sociálního, kulturního a environmentálního rozvoje.“ (Bednáriková, Francová, 2011, s. 14)

Autoři Dohnalová a Průša (2011, s. 41) hovoří o definici sociální ekonomiky jako o národním hospodářství třetího sektoru. Jedná se především o soukromé ekonomické subjekty, které jsou nezávislé na státě a mají cíle sociální či cíle týkající se životního prostředí. Sociální ekonomika se těsně kryje s občanským sektorem.

V roce 2002 byla na poli Evropské unie ustanovena Charta sociální ekonomiky. Jako charakteristické rysy sociální ekonomiky jsou zde zmiňovány tyto zásady:

- jednotlivec a sociální cíl je nad kapitálem
- dobrovolné a otevřené členství
- demokracie
- kombinace zájmů členů/klientů a/nebo obecných zájmů
- obrana a aplikace zásad solidarity a odpovědnosti
- autonomní řízení a nezávislost na veřejné moci

Vzniklý přebytek se používá na rozvoj udržitelného vývoje, pro obecný zájem nebo zájem klientů.

Dále je zmíněno, že sociální ekonomika je založena na principech solidarity, podporuje aktivní občanství, přispívá ke stabilitě a pluralitě ekonomických trhů, podporuje sociální soudržnost, vytváří pracovní místa a podporuje priority Evropské unie (sociální soudržnost, plná zaměstnanost, boj proti chudobě aj. (The social economy [online], 2007)

Evropský hospodářský a sociální výbor ve svém článku „Economie Sociale“ (EESC – INT/242, 2000) jen doplňuje výše zmíněné, že kořeny sociální ekonomiky musejí vzejít z lokální potřeby země. Nevylučuje se však zde, aby sociální podniky měly nadnárodní přesah.

3.1 Obecné definice sociálních podniků/firem

Subjektem sociální ekonomiky se rozumí dle Bednárikové a Francové (2011, s. 14) vzdělávací a poradenské instituce pro sociální podnikání a sociální podniky, které jsou ekonomicky aktivní a jejichž cílem je zaměstnávat osoby znevýhodněné na trhu práce nebo poskytovat finanční podporu své hlavní obecně prospěšné činnosti. Subjekty sociální ekonomiky mají všeobecně stejné hodnoty. Chtějí naplnit veřejně prospěšné cíle, v instituci se rozhoduje demokraticky, jsou nezávislé, zisk je z části reinvestován, myslí ekologicky, zohledňují místní potřeby a primárně využívají místní zdroje.

Sociální podnikání je aktivita subjektů sociálního podnikání, která pomáhá společnosti a bere ohled i na ekologii. (Bednáriková, Francová, 2011, s. 14) K porovnání bych zmínila Petera F. Druckera (1994), který říká, že změřit zisk je velice jednoduché, ale změřit výkonnost a výsledky je o mnoho složitější.

Dle Bednárikové a Francové (2011, s. 14, 15) sociální podnik³ vzniká na základě trojího prospěchu: ekonomického, sociálního a environmentálního. Pro sociální podnik je zisk pouze nástroj. Je tedy stejně důležitý jako zvýšení veřejného prospěchu. Dalším specifikem jsou pracovní místa v sociálním podnikání, která jsou určena především pro znevýhodněné osoby (kulturně, sociálně, zdravotně).

Pro srovnání uvedu vymezení sociální firmy⁴ od Organizace CEFEC (Evropská konfederace sociálních firem a družstev):

- Sociální firma je založena za účelem zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce (nebo jinak znevýhodněných).
- Užívá zisk z prodeje svých výrobků či služeb k naplnění prospěšného cíle (nad 50 % je firma financována z vlastních zisků).
- Minimálně 30 % zaměstnanců z cílové skupiny je znevýhodněných na trhu práce (nebo má jiné znevýhodnění).
- Každý zaměstnanec dostává za práci tržní mzdu, která se neodvíjí od jejich výkonnosti.
- Všichni zaměstnanci mají svá práva a povinnosti.

(SOCIAL FIRMS EUROPE CEFEC [online], 2012)

³ Definice podniku – „funkčně a právně samostatný subjekt zpravidla zakládáný podnikatelem za účelem dosahování podnikatelského zisku. Činnost podniku je zaměřena na uspokojování potřeb jiných osob.“ (Peštová, S., Rotport, M., 2004, s. 55)

⁴ Definice firmy – „název, kterým se označuje určitý podnikatelský subjekt nebo jeden z ekonomických subjektů, který pomocí výrobních faktorů zajišťuje poskytování statků a služeb.“ (Peštová, S., Rotport, M., 2004, s. 26)

V roce 2006 EMES spolu s OSN (In DOHNALOVÁ, PRŮŠA, 2011, s. 54) uveřejnily studii z dvanácti zemí střední Evropy, východní Evropy a Společenství nezávislých států, která se zabývala rolí sociální ekonomiky. Dle výsledků bylo definováno hned několik pravidel, která charakterizují sociální ekonomiku. Zároveň se ale zohledňuje, že některá kritéria nejsou ve všech zemích splněna a vyžadují čas. Právě proto byla vytvořena i tzv. jemnější pravidla.

Ekonomické charakteristiky:

- Sociální podniky se neangažují v sociálních aktivitách ani nepřerozdělují finanční toky. Jejich základním cílem je prodávat služby či výrobky.
- Sociální podniky jsou zakládány autonomně – skupinami lidí, které podnik řídí. Neznamená to, že by nesměly být závislé na veřejných dotacích, ale nesmí je řídit přímo ani nepřímo žádná veřejná instituce nebo jiný podnik.
- Zaměstnávat zaměstnance – ze začátku je možné vzít na práci dobrovolníky, ale trend by měl vést k placené práci.

Sociální charakteristiky:

- Základní smysl je pomoci společnosti či určité skupině lidí.
- Všichni by měli být zahrnuti do řízení podniku, jde o demokratický styl řízení. Množství financí není rozhodujícím kritériem pro vedení podniku.
- Sociální podniky mohou rozdělovat zisk jen do určité míry nebo vůbec. Mohou to být i ty podniky, které rozdělují až 50 % – 60 % zisku, ale nejsou to podniky, které mají za svůj cíl zisk maximalizovat.
- Nabízí se zde otázka, jakým jiným způsobem se dá nezisková organizace ohodnotit, pokud nemůžeme brát v potaz zisk.

Na základě těchto charakteristik sociálního podniku evropský tým navrhl soubor subjektů, které mohou být považovány za sociální podnik. V ČR jsou uvedeny jako právní normy sociálního podniku:

- obecně prospěšné společnosti, které poskytují veřejně prospěšné služby, zejména v oblasti sociální, zdraví a kultury
- občanská sdružení, která sledují veřejný prospěch a neprodávají zboží nebo neposkytují služby pro trh. Působí v oblasti zdraví, sportu, kultury, životního prostředí, sociálního začleňování aj.

4. Druhy sociálních podniků

Pro sociální podniky není dle pohledu projektu NTS C CIP EQUAL (In BRANČÍKOVÁ, 2008) důležité, jakou mají právní normu. Záleží však na tom, zda se jedná o subjekty soukromého práva. Momentálně máme v právním řádu tyto subjekty, o kterých můžeme mluvit jako o subjektech sociální ekonomiky: družstva, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické osoby, sdružení s ručením omezeným, akciové společnosti a osoby samostatně výdělečně činné. Z důvodu závislosti na státu tedy nejsou počítány příspěvkové organizace a obce.

V následující části budu vycházet z informací, které zpracovalo Centrum pro výzkum neziskového sektoru pro Nadaci rozvoje občanské společnosti (2005, s. 19). Subjekty sociální ekonomiky mohou být tyto:

- sociální družstva
 - charity a diakonie
 - nestátní neziskové organizace poskytující sociální služby
 - ostatní firmy zaměstnávající pracovníky s horším uplatněním na trhu práce
- Sociální družstvo:

Obchodní zákoník (§ 220–261), kterým se sociální družstvo řídí, definuje v § 221 sociální družstvo jako: „společenství neuzavřeného počtu osob založené za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů.“ Podnikáním sociálních družstev se zabývá Svaz českých a moravských výrobních družstev⁵ a Družstevní Asociace České republiky⁶.

⁵ <http://www.scmvd.cz/>

⁶ <http://www.dacr.cz/>

- Charity a diakonie:

Charity a diakonie se řídí zákonem č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). Tento zákon byl novelizován koncem roku 2005 – č. 495/2005 Sb. Touto problematikou se zabývá např. studie Úvod do ekonomiky církevních organizací⁷.

- Nestátní nezisková organizace poskytující sociální služby:

Dle Tomáše Rosenmayera (2006) se vymezením právních forem nestátních neziskových organizací nejvíce zabývá zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, jak zmiňuje § 18 odst. 3 „(...)...poplatníci, kteří nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikání...(...)“. Z § 18 odst. 6 vyplývá (vyjmuty právní formy jen pro naše účely), že za poplatníky se považují zejména zájmová sdružení právnických osob, která nejsou založena za účelem výdělečné činnosti a mají právní subjektivitu, občanská sdružení (zákon č. 83/1990 Sb.), obecně prospěšné společnosti (zákon č. 248/1995 Sb.), nadace a nadační fondy (zákon č. 227/1997 Sb.) a registrované církve a církevní společnosti – církevní právnické osoby (zákon č. 3/2002 Sb.).

⁷ Data z výzkumu CVNS publikované v roce 2004: SVOBODA, F., ROSENMAYER, T. *Úvod do ekonomiky církevních organizací*. Brno: CVNS, 2004. ISBN 80-239-3770-7.

5. Šetření některých sociálních firem/podniků z Prahy

5.1. Cíle šetření

Cílem šetření je zjistit, zda odborné zdroje informací, stav legislativy a sociální realita zabývající se problematikou sociální ekonomiky nebo sociálních firem/podniků odpovídá praxi. Ráda bych potvrdila nebo vyvrátila definice a tvrzení, které vytvořily autorky Bednáriková a Francová: co je a co není sociální ekonomika a zda jsou v České republice opravdu sociální firmy/podniky nebo nově vzniklé ekonomické subjekty, které nemají své vymezení ani v literatuře, ani v zákonech. Šetřením chci také zjistit, jaké to je sociálně podnikat v České republice a co by mohlo potkat budoucí zájemce o založení sociálního podniku. Dále bych chtěla šetřením zmapovat dosavadní sociální firmy/podniky. V České republice je historie sociální ekonomiky a sociálních podniků velmi krátká, proto si některé firmy či neziskové organizace ani neuvědomují, že jsou sociálními podniky. Tento statut jim neudělí stát či ekonomické prostředí, ale určí si ho jen ony samy.

5.2. Metody šetření

První metodou mého šetření bylo studium odborné literatury. Zvolila jsem odbornou literaturu od předních českých odborníků na problematiku sociální ekonomie (např. Dohnalová, Francová) a v hojné míře jsem sbírala informace z tuzemských i zahraničních internetových zdrojů, které se touto problematikou také zabývají.

Druhou metodou byl rozhovor neboli interview. Dle Jiřího Reichela se tato metoda používá jak při kvantitativním, tak kvalitativním výzkumu (2009). Pro svou potřebu jsem si vybrala výzkum kvalitativní. Díky polostrukturovanému rozhovoru můžeme dle Reichela (2009) využít sadu otázek, které lze částečně modifikovat a měnit jejich pořadí, popř. doplňovat rozhovor doplňujícími otázkami. První sadu otázek jsem vyzkoušela na tzv. pilotním rozhovoru s Cukrárnou Vesmírnou, o. p. s. Poté jsem vybrané otázky modifikovala.

5.3. Úkoly šetření

- Prvním úkolem bylo zjistit, jak dlouho sociální firma/podnik působí na trhu.
- Druhým úkolem bylo zjistit, kolik má sociální firma/podnik zaměstnanců.
- Třetím úkolem bylo zjistit, zda někdo ve firmě/podniku pracuje jako dobrovolník.
- Čtvrtým úkolem bylo zjistit procentuální zdroje financování.
- Pátým úkolem bylo zjistit, zda sociální firma žádala nějakého sponzora o dar.
- Šestým úkolem bylo zjistit, jaký je cíl podnikání.
- Sedmým úkolem bylo zjistit definici klienta sociální firmy/podniku.
- Osmým úkolem bylo zjistit, dle jakých skutečností je sociální firma/podnik zařazena jako sociální firma/podnik.
- Devátým úkolem bylo zjistit nejméně tři body, kterými se sociální firma/podnik liší od jiných subjektů podnikání.
- Desátým úkolem bylo zjistit pět výhod být sociální firma/podnik.
- Jedenáctým úkolem bylo zjistit pět nevýhod být sociální firma/podnik.
- Dvanáctým úkolem bylo zjistit pět druhů podpory, které sociální firmy/podniky navrhují.
- Třináctým úkolem bylo zjistit, zda sociální firma/podnik podporuje ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci.
- Čtrnáctým úkolem bylo zjistit, zda je uplatnění v sociální ekonomice/sociálních podnicích sociální práce.
- Patnáctým úkolem bylo zjistit, zda sociální firma/podnik zaměstnávají sociálního pracovníka.

- Šestnáctým úkolem bylo zjistit, jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce firma/podnik zaměstnává, jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání a jaké mají povinnosti.

6. Výsledky šetření a jejich interpretace

6.1. Osobní rozhovor č. 1

Sociální firma: Cukrárna Vesmírna, o. p. s.

Sociální firma Cukrárna Vesmírna byla založena v roce 2010. Zakladatelem je občanská společnost Máme otevřeno?, která se zaměřuje na lidi s mentálním postižením a autismem (uplatnění na trhu práce, asistence aj.). Kromě jiného toto občanské sdružení zakládalo i Kavárnu Vesmírnu. Dle zákona o sociálních službách občanská společnost poskytuje sociální rehabilitaci, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, osobní asistenci a odborné sociální poradenství. Ředitelkou občanské společnosti je Marta Pellarová.

Cukrárna Vesmírna, o. p. s., (doplňková činnost) nabízí cukrářské výrobky, jako jsou dorty, koláče nebo zmrzlina. Kromě sladkých pochutin nabízí pracovní integraci a zaměstnání lidem, kteří jsou znevýhodnění na trhu práce.

Klíčové pojmy: Sociální ekonomie, sociální podnik, znevýhodnění na trhu práce, sociální služba, nezisková organizace, sociální práce, sociální pracovník, pracovní asistent

6.1.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 1:

Jméno a příjmení: Bára Kadlecová

Pozice ve firmě: koordinátorka pracovní asistence

(otázky písemně vypracovala manažerka firmy)

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Na trhu působíme od roku 2010 (od září).“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „U nás ve firmě pracuje 14 zaměstnanců. Máme zde manažera firmy, dva pracovní asistenty, cukrářku, deset pomocných zaměstnanců a já jsem pracovní koordinátor.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Nikdo u nás není dobrovolník. Nevyužili bychom ho. Pracovní místa máme dobře pokrytá.“

Otázka číslo 4: Podporuje vás finančně nějaký sponzor?

Odpověď: „Ne, nepodporuje nás žádný sponzor.“

Otázka číslo 5: Pokud vás sponzor nepodporuje, žádali jste nějakého sponzora o sponzorský dar?

Odpověď: „Ne, nežádali jsme žádného sponzora. Touto cestou se nechceme vydat.“

Otázka číslo 6: Začali jste podnikat až poté, co jste dostali grant od EU a hlavního města Praha?

Odpověď: „Ano, začali jsme podnikat až na základě grantu OPPA. Tento grant nám vyprší v červnu 2012. Pokusíme se zažádat o další grant. Daří se nám docela dobře, ale rádi bychom využili peníze třeba na platy zaměstnanců. Uvažujeme i o rozšíření naší provozovny (nová pobočka nebo výrobní). V tuto chvíli neuvažujeme o žádosti o

sponzorský dar. Snažíme se o navázání různých spoluprací, jako je např. pravidelný odběratel. Spíše se znovu zaměříme na projekty, jako jsou OPPA...“

Otázka číslo 7: Na základě jakých skutečností se řadíte mezi subjekty sociálního podnikání?

Odpověď: „Jsme v podstatě jakýkoliv jiný podnikatelský subjekt, který se liší tím, že zaměstnává na klasický pracovní poměr devět lidí se zdravotním postižením. Jsme založeni s tím, že jsme vytvořili pracovní místa právě pro tuto cílovou skupinu. Dle projektu zde musí projít 18 znevýhodněných lidí. Po ukončení projektu, pokud cukrárna bude samostatně fungovat, se to zřejmě upraví. Momentálně zde máme poměr na dobu určitou na rok a půl. Druhým znakem je, že vygenerovaný zisk se vrací zpět do oběhu. Sociální podnikání je špatně upravené, takže to není úplně jednoznačné.“

Otázka číslo 8: Vyjmenujte nejméně tři body, kterými se sociální podnik liší od jiných subjektů ekonomiky.

Odpověď: „První bod je, že zaměstnáváme osoby znevýhodněné na trhu práce, v našem případě osoby převážně s mentálním postižením. Dále se lišíme tím, že vygenerovaný zisk se vrací zpět do sociálního podnikání, nevypláčí se jako ‚dividendy‘.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte pět výhod být sociální firmou.

Odpověď: „Vymyslet výhody bylo docela těžké, protože to je jako jakékoliv jiné podnikání. Kromě toho, že můžeme zákazníkům nabídnout zboží, tak to má i přesah sociálního kontextu. Klienti-firmy mohou být i sociálně odpovědní. Nicméně i tak musí být kvalita vyrobených výrobků na dobré úrovni, protože jinak by to zákazníci nekoupili. Další výhoda je označení o. p. s., jelikož se tak můžeme účastnit grantových řízení, na které jiné firmy nedosáhnou.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte pět nevýhod být sociální firmou.

Odpověď: „Nic nás nenapadlo.“

Otázka číslo 11: Navrhněte pět druhů podpory, které vám usnadní podnikání (legislativa, ekonomika, média, veřejnost...).

Odpověď: „Legislativně by nám pomohlo, kdyby sociální podnikání bylo ukotveno v zákoně. V ekonomice bychom rádi měli daňové zvýhodnění. Co se týká veřejnosti a médií, tak by nám pomohlo, kdyby se zlepšilo povědomí o existenci a fungování sociálního podnikání vs. chráněné dílny.“

Otázka číslo 12: Co vidíte jako největší překážku v podnikání, např. při založení podniku?

Odpověď: „Setkali jsme se například s tím, že úřednice nevěděla, co znamená o. p. s. Velké komplikace také vidíme při zápisu na městský soud, kde nás potkala zatěžující administrativa. Další komplikací je získání finančních zdrojů na rozjezd firmy, který je zpravidla delší než u klasických firem, z důvodu náročnějšího zaškolení zaměstnanců s postižením.“

Otázka číslo 13: Podporujete finančně nějakou skupinu znevýhodněných či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Ne, my sami jsme nezisková organizace. Hlavně zatím zisk negenerujeme.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociálního pracovníka?

Odpověď: „Čistě teoreticky by sociální pracovník mohl být kdekoliv. Lidé mají různé potíže, ale nejdou vyhledat sociální službu, takže by mohli sociálního pracovníka využít.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „Pozici sociálního pracovníka zde nemáme. Zaměstnáváme zde dvě vystudované sociální pracovnice, ale na jiných pozicích. Sociálního pracovníka bychom nevyužili, a hlavně nejsme sociální služba.“

Otázka číslo 16: Jaká je cílová skupina znevýhodněných, které zaměstnáváte?

Odpověď: „Zaměstnáváme převážně zdravotně znevýhodněné. Hlásí se přes sociální služby nebo i sami. Při přijetí musí mít potvrzení od lékaře, že jsou způsobilí pro práci, a musí mít priznaný invalidní důchod. Práce je také poměrně fyzicky náročná, takže musí vydržet pracovní dobu ve stoje (mimo přestávek). Zaměstnance vybíráme ve dvou kolech (1. teoretická část – pohovor, 2. praktická část) Při vstupním pohovoru se potenciálních zaměstnanců ptám, např. zda umí používat telefon, zda umí přijet na místo pracoviště aj. Ve tříměsíční lhůtě se většinou zaměstnanci vyprofilují, jestli budou pracovat na prodejně, ve výrobě nebo jestli budou uklízet. Jsme radši, když si vyberou jednu stěžejní oblast a druhou jako náhradní. Je to proto, kdybychom potřebovali náhradu a aby si zaměstnanci rozšířili své znalosti. V rámci svých okruhů jsou velice zdatní a skvěle naplňují svou pracovní náplň. Cílem našeho projektu je zaměstnance připravit na otevřený trh práce. U nás jsou rok a půl na poloviční pracovní poměr. Po uplynutí pracovního poměru se jim snažíme najít práci novou. Pokud se žádná nenajde, odkážeme je na některou sociální službu. Pro zlepšení vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem si u nás během pracovního poměru mohou vyzkoušet pracovat u nového zaměstnavatele na zkoušku. Vysíláme je na pracovní stáž, kde jsou placeni od nás, někdy s asistentkou, a obě strany mají možnost si vyzkoušet, zda jim to vyhovuje.“

6.2. Osobní rozhovor č. 2

Občanské sdružení: Fokus Praha, o. s.

Jůnův statek byl zřízen občanským sdružením Fokus Praha. Fokus Praha se věnuje lidem se zkušeností s duševní nemocí. Nabízejí celou škálu služeb pro tuto cílovou skupinu (terénní sociální služby, přípravu na práci a zaměstnání, podporu bydlení aj.). Dle zákona č. 108/2006 jsou poskytovatelé sociálních služeb – krizová pomoc, sociální rehabilitace, chráněné bydlení, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, podpora samostatného bydlení, odborné sociální poradenství. Ředitelem sdružení je Pavel Novák.

Doplňková činnost: Jůnův statek

Jůnův statek provozuje penzion, restauraci a obchod. Zaměstnávají osoby se zkušeností s duševním onemocněním i bez znevýhodnění.

Klíčové pojmy: sociální firma, sociální ekonomika, pracovní asistent, dobrovolnictví, příspěvek na činnost § 76, příspěvek na mzdy § 78, dotace, sociální podnik, osoby se zkušeností s duševní nemocí

6.2.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 2:

Jméno a příjmení: Jiří Novák

Pozice ve firmě: vedoucí sociální firmy

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Vznikli jsme jako první sociální firma v ČR v roce 1999.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „Zhruba 60. Provozujeme restauraci, penzion, údržbářskou dílnu, prádelnu a obchůdek. Pracovní pozice jsou podle místa pracoviště např. úklid, prádlena, pokojská, pomocný kuchař, kuchař, vedoucí penzionu, číšník... Z 60 lidí je 50 lidí s hendikepem a z 50 lidí je 40 z naší cílové skupiny – lidi se zkušeností s duševní nemocí. 10 lidí ještě nemá žádný hendikep, zatím.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Ne, je to trošičku problém. Nedovedu si představit, že by zde byl dobrovolník kuchař nebo tak... Měli jsme asi předloni den pro dobrovolnictví, kdy nás oslovilo Fórum dárců, kteří by nám poskytli cca 30 dobrovolníků – nedovedl jsem si představit, co by tak mohli dělat. Nemám zde 30 motyček či jiného náčiní. Nakonec jsme to udělali tak, že dobrovolníci přijeli. První den se dělaly různé práce jako sázení kytek aj. Druhý den jsme se domluvili, že si uděláme takový workshop, kde si řekneme, jak nám můžou dobrovolníci z komerční sféry pomoci, jak se dívají na sociální podnikání, co máme zveřejňovat při komunikaci s firmami a jiné. Nakonec to bylo velmi zajímavé. Takže dobrovolnictví ano, ale spíše v oblasti poradenství než v běžných pracích.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „51 % vlastní činnost, 49 % úřad práce (§ 76, příspěvek na činnost, a § 78, příspěvek na mzdy lidí, větší podíl byl z § 78).“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „V drobnostech asi ano. Když děláme turnaje v šípkách, tak poprosíme nějakého sponzora o dárky na výhru. Nebo zde máme lidi na úklid a potřebovali jsme pro ně pěkné vybavení. Jedna místní firma nám je poskytla. Jsou to takové ty trošičky, co pomůžou. Na co třeba sponzoři moc neslyší, jsou např. podpory na mzdy. Toto dosaturovat je trošku problém. Radši nám chtějí něco koupit.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Spíše než cíl, ale smysl naší existence je poskytnout lidem se znevýhodněním práci. To, že máme firmu, je prostředek k tomu, abychom tento cíl mohli naplňovat. Druhotný cíl je ekonomická soběstačnost.“

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „Člověk s invalidním důchodem, který je trvale bez zaměstnání.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „My nejsme sociální podnik, ale sociální firma. V tomto už vidím trochu rozdíl. Sociální firma má poskytnout pracovní uplatnění a sociální podnik má ke svému podnikání nějakou přidanou hodnotu, což může být i poskytnutí práce, ale i firma, která se stará o ekologii, může být sociální podnik. My se tedy chápeme jako sociální firma, jejímž cílem je poskytnout pracovní příležitost. Není náš cíl posílat lidi zase někam dál. Když jsou šikovní, tak ať u nás pracují až do smrti.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „Přidaná hodnota podnikání. Zisk je pro nás nástroj, pro ostatní subjekty cíl. Potřebujeme navíc pracovního asistenta.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální cítění zaměstnanců...)

Odpověď: „Kdybychom byli normální penzion a hospoda, tak by to asi bylo lehčí. To, že člověk vnímá, že to má nějakou přidanou hodnotu. Zaměstnáváme lidi, kteří by se jinak zaměstnat nedali, což přináší spoustu problémů, stresu a tak. Ale je k tomu něco navíc. Výhody od státu v podstatě nejsou. My to bereme jako něco legálního, když zaměstnáváme tyto lidi, a stát nám to kompenzuje na základě podpory (§ 76, 78) Já neberu, že je to nějaká dotace, pro nás je to legální zdroj peněz. O další podpoře nevím. Práce je to mnohem náročnější. Často je to o nějaké improvizaci. Zaměstnanci jsou často nemocní, většinou na poslední chvíli.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce...)

Odpověď: „Opravdu velká nemocnost zaměstnanců. Souvisí to i s výkoností pracovníků. Ono to má také spojitost s tím, že berou invalidní důchod. Berou ho, protože se jim kompenzuje mzda. Plný invalidní důchod mají, když jejich výkonost klesne pod 30 %. V tu chvíli mají nárok na invalidní důchod. Já musím na jednu pozici vzít 3–4 zaměstnance, aby to zvládli. Proto tady pracuje hodně lidí. Pokud chceme nějaký projekt, tak musíme všechno dokládat. Je to velice náročné. Neskutečná administrativa je na ty příspěvky, na zaměstnání lidí atd. Aby to bylo zajímavé a bylo více firem, tak bych to zjednodušil. Ukotvovat to v zákoně to zkomplikuje.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání... (legislativa, ekonomika, veřejnost, média...)

Odpověď: „Stačí, když se legislativa nebude měnit. Když se jednou něco uzákoní, tak ať to tak i zůstane a nemění se to tak často. Dále je otázka příspěvků. Rádi bychom,

kdyby podpora neprobíhala jen jeden rok, ale třeba tři čtyři. Chceme už s těmi dotacemi počítat, a ne každý rok připravovat administrativu aj. Když každý rok nevíme, zda ty peníze dostaneme nebo ne, tak to je strašné.“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Nepodporujeme. Volné peníze použijeme na první tři měsíce v roce, než k nám dorazí příspěvky nebo dotace. Dále podporujeme naše lidi, že mají mzdu.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: „Určitě ano. Teď ale máme pracovního asistenta, který nám pomáhá lidi zapracovat.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „Ne, ale je k dispozici přes Fokus a je hodně, hodně využíván.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

Odpověď: „Lidé se zkušeností s duševní nemocí. Povinnosti jsou pracovat a chodit do práce. Drtivá většina pracujících pracuje 5 hodin na směny. Musí podat nějaký pracovní výkon, nebýt tolik nemocní...Musím na ně dostat příspěvek. Já neodlišuju zdravého od nemocného. Plat mají stejný, ale nemocný podá menší výkon, takže já potřebuju, aby se mi nějak zaplatil, tedy přídatkem od státu.“

6.3. Osobní rozhovor č. 3

Občanské sdružení: Fokus Praha, o. s.

Sociální firma Zahrada byla zřízena občanským sdružením Fokus Praha. Fokus Praha se věnuje lidem se zkušeností s duševní nemocí. Nabízejí celou škálu služeb pro tuto cílovou skupinu (terénní sociální služby, přípravu na práci a zaměstnání, podporu bydlení aj.). Dle zákona č. 108/2006 jsou poskytovatelé sociálních služeb – krizová pomoc, sociální rehabilitace, chráněné bydlení, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, podpora samostatného bydlení, odborné sociální poradenství. Ředitelem sdružení je Pavel Novák.

Doplňková činnost: Zahrada

Zahrada poskytuje zahradnické služby. Zaměstnává lidi se zkušeností s duševní nemocí.

Klíčové pojmy: chráněná dílna, rehabilitační zařízení, dotace, dobrovolník, standardy sociální firmy, veřejné zakázky, statut invalidy, invalidní důchod, nadace VINCI, osoby se zkušeností s duševní nemocí, Centrum Sámovka

6.3.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 3:

Jméno a příjmení: Petra Jiráňová

Pozice ve firmě: manažer zahradnické firmy

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Zahrada působí od roku 2005, kdy byl přerod z chráněné dílny na sociální podnik. Působíme již od roku 2000, možná i dříve, ale to jsme byli rehabilitační (za co zaměstnanci nedostávali ani peníze) a dnes působíme jako zahradnická firma.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „Teď jich máme jedenáct, ale v sezóně jich máme kolem patnácti. Ne že bychom na zimu někoho vyhazovali, ale většinou se to střídá. Někdo to nezvládne psychicky ani fyzicky, tak odejde na volný trh práce. Já pak lidi nenabírám na podzim a nabírám je až od prvního března.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Ne, nepotřebujeme dobrovolníka. Máme lidí dost.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „Za rok 2011 ještě nevím, ale za rok 2010 to bylo přibližně 65 % vlastní zisk a zbytek dotace.“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „Žádali a dostali. Byla to nadace Vinci a dostali jsme od nich peníze na auto. Soukromé firmy jsme nežádali. Narazíme na ně jen náhodou. Když člověk někoho oslovuje, tak se nechytá. Když už někdo chce pomáhat, tak už tu zkušenost s postiženým mají. Většinou mají někoho nemocného v rodině, a proto se angažují. Jinak firmy a soukromí lidé moc ne.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Údržba zahrad.“

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „V podstatě všichni. Jedná se o soukromníky, firmy a jedna městská část.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „To já bohužel nevím. Asi proto, že plníme standardy sociální firmy.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „Sociální podnik se určitě liší tím, že zaměstnává znevýhodněné na trhu práce.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální cítění zaměstnanců,...)

Odpověď: „Výhodu vidím akorát morální. Na sociální firmě nikdy nemůžete zbohatnout, můžete se jen udržet.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce,...)

Odpověď: „Není to o zisku. Když chcete dotace od úřadu práce, tak je to administrativně strašně složité. Zaměstnanci musejí mít spoustu potvrzení a papírů. Vše musí být administrativně správně. I tak dostáváte dotace se tříměsíčním zpožděním a ještě je tam spousta věcí, které nesplníte a dotaci nedostanete. Musí se to strašně hlídat. Pro chod s úřadem je tu vyčleněn přímo jeden člověk.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání...(legislativa, ekonomika, veřejnost, média...)

Odpověď: „Já si myslím, že by měla být větší podpora od státu. Například veřejné zakázky by se měly ohodnotit jinak, aby na to dosáhly i sociální firmy. Zákony by měly být upraveny tak, aby se soukromým firmám vyplatilo najímat si sociální firmy“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Ano, trošičku Fokus, protože ty výdělky nejsou tak veliké. Spíše než finančně pomáháme centru Sámovka (domy na půl cesty). Lidi z tohoto centra si sem na pár měsíců vezmu a učíme je tady pracovat. Učíme je, aby věděli, že se chodí do práce, že se chodí každý den aj.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: „Asi ano, ale momentálně jim pomám já. Co můžu, s tím pomůžu. Mám zde lidi stabilizované, kteří mají svého psychiatra nebo psychologa.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „Ne, nezaměstnáváme a asi by se nám moc nevyplatil.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

Odpověď: „Jsou zde psychicky postižení. Musí chodit včas do práce a pracovat na 6 hodin denně na dobu určitou, ale smlouva se jim většinou prodlužuje. Lidé musí mít

statut invalida nebo pobírat invalidní důchod. Musí snášet psychickou a fyzickou zátěž. Na vzdělání nezáleží, protože si je tady zaučíme.“

6.4. Osobní rozhovor č. 4

Obecně prospěšná společnost: Maturus, o. p. s.

Maturus, o. p. s., byl založen v projektu „Sociální podnikání a zaměstnávání lidí s postižením“, který vyhlásila Nadace Jedličkova ústavu. Tento projekt vznikl v Inovačním programu – Rok jinak Nadace Vodafone. Nadace Jedličkova ústavu se stará o děti a mladé lidi s tělesným a kombinovaným postižením. Nabízí jim provoz chráněných dílen, volnočasových aktivit, osobní asistenci, rehabilitační služby a jiné. Ředitelkou nadace je ing. Alena Peštová.

Maturus, o. p. s., (její doplňková činnost) nabízí grafické produkty a polygrafické práce. Zaměstnávají osoby se zdravotním znevýhodněním.

Klíčové pojmy: dobrovolník, dar zakladatele, firemní dárce, tranzitní program, Jedličkův ústav, znevýhodněné osoby na trhu práce, náhradní plnění, sociální podnik, sociální firma, zdravotně znevýhodnění, Asistence, o. s.

6.4.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 4:

Jméno a příjmení: Lenka Španielová

Pozice ve firmě: ředitelka

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Od listopadu 2010.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „Je nás tam pět plus lektorka je OSVČ. Máme dva programy. Jeden je inkluzivní a druhý tranzitní program. V inkluzivním programu jsem já jako ředitelka, grafik, referentka, která se stará o faktury, objednávky a agendu okolo toho. V tranzitním programu máme lektorku a dva lidi, kteří se školí.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Ano, jelikož spolupracujeme s Jedličkovým ústavem, tak jsme získali pro naše klienty dobrovolníka.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „Když jsme vznikli, tak jsme neměli žádné peníze na rozjezd. Dostali jsme 300 000 Kč jako dar zakladatele a zbytek jsme si na sebe vydělali, což nám vydrželo na půl roku, a pak jsme pořádali různé dražby pro firemní dárce. Nyní máme 40 % vlastní zisk a 60 % granty. Myslím si, že na začátek je to dobré číslo.“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „Ano, podali jsme asi 20 žádostí a 3 byly úspěšné. Žádali jsem především o finanční dar na provoz.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Chceme ukázat, že práce lidí s postižením je stejně kvalitní jako lidí bez něho. Cílů je více, jako třeba podpořit naši cílovou skupinu díky získanému vzdělání a zkušenostem. Jelikož máme jak tranzitní program, kde zaměstnáváme na stálo, tak i tranzitní.“

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „Naši klienti neboli zaměstnanci jsou z Jedličkova ústavu nebo jeho absolventi či lidé po úrazu mozku. Jinak jsou našimi zákazníky velké firmy.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „Jelikož nejsme sociální služba a zaměstnáváme lidi se znevýhodněním, a tím jsme sociální. Chceme nabízet i kvalitní služby, takže tím jsme i podnik.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „Náš podnik se liší například tím, že poskytuje férové náhradní plnění (prošli jsme auditem a certifikací) a podporujeme znevýhodněné skupiny na trhu práce.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální citění zaměstnanců...)

Odpověď: „ Sociální hodnota je určitě jednou z nich. Je zde větší loajalita ze strany zaměstnanců. Více si jí váží. A ještě bych přidala to náhradní plnění, jelikož na to většina sociálních firem nedosáhne, protože nemá 50 % znevýhodněných zaměstnanců (osoby s hendikepem). Je také výhoda, že můžeme dostávat dary. Například jsme dostali tiskárnu, na kterou bychom normálně nedosáhli. Když vysvětlíme, pro koho to je a kdo s tím bude pracovat, tak hmotný dar dostaneme snadněji.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce...)

Odpověď: „Zaměstnavatel má většinou předsudky zaměstnávat osoby s hendikepem. Jsou i předsudky vůči naší práci, kdy nabízíme i jiné produkty než přepracované obrázky od dětí z Jedličkova ústavu, ale s těmi se nám nedaří prorazit. Myslím si, že tam je nějaká škatulka. Firmy si nás zařadí, že děláme jen kalendáře a novoročenky a v ostatním nás nerespektují. Možná že je to i naší nezkušeností. Dále by se mělo zprůhlednit náhradní plnění, které je teď netransparentní. Co se týče administrativy, tak to je taky velice složité, protože my dostáváme příspěvek od úřadu práce. Je to velice zdoluhavé a bere to čas i sílu, kterou bych měla věnovat třeba obchodním záležitostem. Založení o. p. s. trvalo rok, kdy nám pak bylo sděleno, že nám ji nedovolí založit.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání...(legislativa, ekonomika, veřejnost, média...).

Odpověď: „Jako velkou podporu bych považovala aktualizaci novel a zákonů. Snažím se vždy dopídit, co je nového, a ne vždy se to povede. Nejlepší by bylo posílat mustry smluv, aby to bylo všechno v pořádku. Podporu také vidím v médiích. Je dobré, že v televizi běží spoty o znevýhodněných, které říkají, že lidé s postižením vykazují stejně kvalitní práci.“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Náš zisk jde do našeho rozvoje. Náš budoucí vygenerovaný zisk bychom rádi použili na další pracovní místa.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: „Spolupracujeme s Asistencí, o. s., kde hledají pro naše klienty zaměstnání. Metodické postupy konzultujeme s nimi. Sociální práce může mít svoje místo, ale

záleží na cílové skupině. Myslím si, že pokud je tranzitní program a vede ho nějaký lektor, tak aby měl nějaké sociální vzdělání. Ale zase druhou stranu, pokud jsme i podnik, tak by na určité věci neměl brát ohledy.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „Já jsem sociální pracovnice, ale pracuji na jiné pozici.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

Odpověď: „Zaměstnáváme osoby se zdravotním tělesným postižením. Zaměstnanci pracují na $\frac{3}{4}$ úvazku. Musí vždy za určitý čas ukázat, co se naučili nového. Pro vstup do zaměstnání není kritérium vzdělání. U nás se to naučí. Je dobré, když mají zájem o grafiku a jsou ochotni sedět u počítače.“

6.5. Osobní rozhovor č. 5

Firma: Nové horizonty, s. r. o.

Nové horizonty, s.r.o., se zaměřují na rozvoj a uplatnění hendikepovaných na volném trhu práce. Jejich hlavní náplní je podporované zaměstnání OZP. Jednatelkou firmy je Mirka Kroupová.

Klíčové pojmy: dobrovolník, sociální služba, NNO, sociální podnik, osoby s hendikepem, stakeholder, recruitment, náhradní plnění, podpůrné agenturní zaměstnávání, CSR, TAMTAMY, o. p. s., APPN, o. s.

6.5.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 5:

Jméno a příjmení: Mirka Kroupová

Pozice ve firmě: jednatelka, zakladatelka, HR manažerka, konzultantka...

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Vznik byl v únoru 2011 a jako agentura od června 2011.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „Teď máme osm zaměstnanců. Máme pozice konzultant, účetní, IT, telemarketing a grafik.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Ano, ale nepočítala jsem je do počtu zaměstnanců. Momentálně pro nás pracují dvě dobrovolnice. Jedna z nich pracuje v oblasti vizuální komunikace a druhá na marketing.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „100 % vlastní vklad. Vše soukromé zdroje. Nemáme žádný grant. Jen pobíráme dotaci na mzdy ještě pár měsíců.“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „Nejsme neziskovka. Asi můžeme žádat nějakého sponzora (pozn. pokud bychom vysvětlili, za jakým účelem je podnikání), ale zatím jsme to neudělali.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Udržitelný sociální podnik, poskytovatel sociálních služeb a dále je to rozvoj a zaměstnávání lidí s hendikepem.“

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „Jsou to lidé s hendikepem. Na rozdíl od neziskovek jsou to lidé, kteří opravdu chtějí. Nikoli ze zákona všichni klienti a všem stejně, ale jen ti, co opravdu chtějí.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „Za prvé je to náš cíl trvalá udržitelnost a spolupráce se stakeholdery.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „Zisk minimálně 50 % zpět do firmy zaměřený na rozvoj firmy – zaměřený na zaměstnance, spolupráce se stakeholdery, ekologický cíl, sociální prospěšnost a začlenění zaměstnanců do běhu a řízení firmy.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální citění zaměstnanců...)

Odpověď: „Sociální citění ano. Teď třeba máme jeden projekt, protože děláme i recruitment (nábor) a jedna z našich výhod na trhu je, že jsme zaměstnávali 100 % lidí s hendikepem a můžeme poskytovat náhradní plnění. Teď rozjíždíme kampaň Vyřešte si náhradní plnění jednou provždy, najdeme vám toho nejvhodnějšího člověka s hendikepem, příští rok už to nebudete muset řešit. Firmy díky nám ušetří až 60 000

Kč na pokutě od státu (vyřeší si to náhradním plněním) s tím, že tam jsou daňové úlevy 60 000 Kč nebo 18 000 Kč. Firmě se to promítne i do příštích let. Takže výhoda tam je, je tam výhoda náhradního plnění a výhoda v CSR.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce,...)

Odpověď: „Určitě legislativní neukotvení. Například jsme minulý rok zaměstnávali pomocí podpůrné agenturního zaměstnání, to znamená, že jsme bez rizika zapůjčili do firmy zaměstnance. My jsme za tu dobu poskytovali nějakou masivní podporu (úprava pracovního místa, pracovního režimu, školení aj.) a pak se zaměstnanec přijal, až se vyřešily všechny možné třecí plochy. Teď nově v zákoně o zaměstnanosti bylo zakázáno zaměstnávat agenturně hendikepované, tak ti lidé přišli o práci a my přišli o cestu, jak bezbolestně a elegantně dostat člověka do firmy. Firmy si mohly říct, pokud byly nespokojené, že končíme, ale musím říct, že se to nestalo, vždy tam ten člověk vydržel.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání...(legislativa, ekonomika, veřejnost, média...).

Odpověď: „To, co teď se objevuje za problém, je stárnutí populace, posunutí doby odchodu do důchodu. Teď se s tím nic neděje. Tam bude třeba něco dělat. Teď je od nového roku ušitá horkou jehlou sociální reforma. Takže tam bylo špatně to, že výhod na podporu zaměstnávání hendikepovaných někdo zneužívá. Místo toho, aby se našly cesty jak potrestat ty, kteří porušují zákon, tak se udělala nějaká nesystémová chyba, změnila se legislativa a zhoršila se legislativa pro všechny. Tam je toho daleko víc. Zrušili chráněné dílny aj. Dále si myslím, že je strašně málo malých lokálních grantů na konkrétní věc. Dosáhnout si na evropský grant je drahé, náročné na kapacitu a s nejistým výsledkem. Mělo by se také více hovořit o sociálních podnicích, v byznysu o tom skoro nikdo neví.“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Ano, podporujeme TAMTAMY, o. p. s., ti mají za cíl rozvoj, aktivizaci a přípravu hendikepovaných na trh práce. Oni jsou předstupeň, odkud se rekrutují klienti a od nás tam jdou peníze. Nebo APPN, tam jsme byli partneři firmy roku nebo jsme pro ně dělali web a logo pro tichou kavárnu.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: „U určitých typů podniků ano. Když si představím, co znám za sociální podniky, tak ne všude je nutná sociální práce.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „Ano, já jsem sociální pracovník, asi.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

Odpověď: „Rozdělila bych to na své zaměstnance a na dříve agenturní, teď průtokoví zaměstnanci. Koho zaměstnáváme: nevidomou kolegyni, která má potenciál, baví ji to a umí to. Pak máme paní s pohybovými problémy, paraplegika, teď paní, která je na dialýze a paní s epilepsií. Průtokoví jsou tady jen na chvíli. Většinou je tady vycepujeme, protože je to jejich první zkušenost s tím, že obě strany vědí, že to není na dlouho – než mu najdeme místo, které by odpovídalo jeho potenciálu. Je zde IT specialista po dětské obrně, pán s bipolární poruchou, paní s kombinací vnitřního onemocnění a depresí a dva neslyšící a nedoslýchaví. Nepracujeme s mentálním

postižením a psychickými onemocněními (je to spíše výjimka). Je to proto, že s nimi neumím moc zacházet. Kritéria jsou potenciál a motivace.“

6.6. Osobní rozhovor č. 6

Občanské sdružení: POHODA, o. s.

Občanské sdružení POHODA se zabývá občany s mentálním a kombinovaným postižením, případně organickým postižením mozku. O. s. POHODA má několik programů, které poskytují svým klientům, aby podpořili jejich soběstačnost a vlastní kompetence. Jedná se o program asistence POHODA (dle zákona o sociálních službách – osobní asistenci, odlehčovací služby) Klub POHODA (dle zákona o sociálních službách – denní stacionář), Bydlení POHODA (dle zákona o sociálních službách – chráněné bydlení), Vzdělání POHODA (sociální podnikání). Výkonná ředitelka je Mgr. Lucie Mervardová.

Doplňková činnost: Mléčný bar Bílá vrána

Bar Bílá vrána je nealkoholický a nekuřácký bar. Pořádají se zde různé kulturní, společenské, vzdělávací a volnočasové aktivity. V baru probíhá pracovní tréninkový program pro osoby s mentálním postižením.

Klíčové pojmy: vzdělávací program, vedlejší hospodářská činnost, dobrovolník, chráněná místa, pracovní tréninkový program, znevýhodněný klient, sociální firma, investor, osoba s mentálním postižením, invalidní důchod

6.6.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 6:

Jméno a příjmení: Marta Lišková

Pozice ve firmě: Koordinace projektu – Marketing, PR, Fundraiser

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Otevřeli jsme 22. září 2011.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „To závisí na úvazcích. Na $\frac{3}{4}$ úvazku je zde kolega, který řídí provoz, který je vzdělaný v gastronomii. Dále zde máme koordinátorku vzdělávacího programu na poloviční úvazek. Tři zaměstnance máme ve vzdělávacím programu, jsou zde dohromady na něco přes jeden úvazek. Jelikož jsme vedlejší hospodářská činnost Pohody, tak můžeme využívat jejich účetní nebo právníka. Administrativní podpora je také z organizace.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Teď budeme přijímat dobrovolníci přímo na provoz. Pak máme dobrovolníci na administrativu, jako třeba práce přes internet. Teď konkrétně máme paní, která má kontakty v gastronomii, kterou využíváme. Myslím si, že dobrovolníci dohromady dají celý jeden úvazek.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „Kdybychom to hodnotili měsíčně, tak by byl 20 % financován z tržeb, leden – březen je financován z grantu Avastu. Jinak zbytek je financován z vlastních zdrojů Pohody. Z toho také byla víceméně celá investice.“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „Vyloženě finanční dar jsme nedostali, tedy kromě Avastu, ale měli jsme spoustu darů ve smyslu slev. Např. při budování sanity, architekta, vybavení aj, Než peníze, firmy dávají radši slevy nebo své služby.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Máme dvojcíle. První je být fungující samoudržitelný podnik a druhý mít tady chráněná pracovní místa a zároveň pracovní tréninkový program.“

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „Máme dva klienty. Z pohledu sociální práce klienty znevýhodněné (dospělí osoby s mentálním postižením, kteří jsou klienty Pohody), které zaměstnáváme, a z pohledu druhého maminky s malými dětmi, starší osoby a studenty.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „Určitě je tam cíl zaměstnávat lidi s mentálním postižením a program pracovního tréninkového programu. Doufáme, že i jednou splníme cíl soběstačnosti. Dále se jedná i o reinvestování zisku. Rádi bychom penězi podpořili tento projekt, pokud by zisk byl větší, tak by se investovalo do sociálních služeb, který poskytuje Pohoda. Tím, co řešíme, tak splňujeme statut sociálního podniku.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „Řeší nějaký problém, který ohrožuje společnost nebo přírodu, je finančně soběstačný a není tam dělení zisku, ale reinvestování. Sociální podniky jsou velice sociálně odpovědné. Řeší více problémů.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální cítění zaměstnanců...)

Odpověď: „Přidanou hodnotu opravdu vidím. Podporují nás osoby a firmy, právě proto, že jsme sociální firma. Výhoda je také, že můžeme zisk vrátit do inovací firmy. Myslím si, že i výhodou je, jak je stanovená mise tak, že je to dobré k motivaci zaměstnanců. Je tam jasnější cíl a zapojení, než kdybychom byli běžná kavárna. Dále určitě možnosti financování, na které nedosáhne normální podnik. Jsme zajímavější pro média.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce...)

Odpověď: „Celkově nezkušenost v sociálních službách s podnikáním. Jejich přístup k rizikům. Dále organizační struktura NNO a celkový rozhodovací proces, který je velice zdoluhavý. Také nevýhoda je v nižší produktivitě. Moc hezká nevýhoda je v poctivosti sociálních podniků, jelikož musí přiznat úplně všechno a jsou více kontrolování.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání...(legislativa, ekonomika, veřejnost, média...)

Odpověď: „U nás je to hlavně v publicitě a spolupráce s investorem nejen po finanční stránce. Případně propojení s nějakým jiným komerčním podnikem tohoto typu. Dále bych ocenila vzdělávací kurzy. Pro začátek je potřeba finanční podpora, která může jiným NNO chybět. Beze sporu by bylo dobré větší povědomí o sociálních podnicích u veřejnosti.“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Nemáme zisk, ale později bychom podporovali služby naší organizace.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: „Koordinátorku vzdělávacího projektu považuji za sociálního pracovníka. Bez ní bychom se neobešli.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „Ano a jednu v Pohodě.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

Odpověď: „Zaměstnáváme dospělé lidi s mentálním postižením. Nebráníme se ani jiným cílovým skupinám, ale na určité typy nemáme uzpůsobený interiér. Musí být schopen pracovat fyzicky v tomto prostoru. Hodiny v práci jsou dělány na míru. Vyučují se ve třech částech. První je obsluha lidí, druhá je úklid a třetí příprava nápojů, potravin. Postupně se v těchto činnostech zaučují. Střídá se to po týdnu. Po skončení programu by asi sociální pracovník našel nějaké pracovní místo. Kritérium

je, aby zaměstnanec vydržel stát určitý počet hodin na nohou, nemusí mít speciální vzdělání ani praxi a nemusí pobírat invalidní důchod.“

6.7. Osobní rozhovor č. 7

Obecně prospěšná společnost: Rozmarýna, o. p. s.

Café Rozmar bylo založeno sdružením Rozmarýna, o. p. s. Rozmarýna se stará o ohrožené děti a mladé lidi z dětských domovů. Nabízejí volnočasové aktivity, kluby, kurzy, tréninkové zaměstnání a následnou podporu. Ředitelkou sdružení je Jaroslava Jones.

Doplňková činnost: Café Rozmar

Café rozmar je restaurace. Pyšní se prvenstvím v zaměstnávání mladých lidí po odchodu z dětského domova.

Klíčové pojmy: EU dotace, dobrovolník, dětský domov, firemní dárce, benefice, standardy sociální firmy, osoby znevýhodněné na trhu práce, cílová skupina, charita, „průvodci“, sociální firma

6.7.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 7:

Jméno: Simona Bagárová

Pozice ve firmě: Jsem zakladatelkou o. p. s. Rozmarýna, která je provozovatelem naší sociální firmy. Moje pracovní pozice je PR a fundraising manažerka. Poslední půlrok zastávám i pozici provozní přímo v Café Rozmar.

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „Rozmarýna funguje od roku 2005, Café Rozmar jsme otevřeli v červenci 2009.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „Manažer provozu, dvě servírky, dva kuchaři, jedna pomocná síla = běžní zaměstnanci. Na tréninkových pozicích zaměstnáváme aktuálně dva chlapce z dětského domova jako číšníky a jednoho chlapce z ústavního zařízení na pozici pomocný kuchař.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „Přímo v Café Rozmar ne, Rozmarýna jako taková má 17 dobrovolníků, kteří nám pomáhají realizovat projekty v dětských domovech.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „Od roku 2005 do května 2010 30 % vlastní zisk, 50 % dotace z EU, 20 % firemní dárci a vlastní benefice. Od roku 2010 do současnosti 70 % vlastní zisk, 30 % firemní dárci a vlastní benefice.“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „Ano, spolupráce s firemními partnery je pro nás významnou formou podpory našich aktivit. Díky dlouhodobým vztahům nebyl problém přesvědčit partnery o nutnosti a smysluplnosti podpořit Café Rozmar. U nových partnerů bylo často velmi obtížné vysvětlit, že i na první pohled fungující restaurace, tedy podnikající subjekt, je charitativním projektem. Nyní už je situace lepší, sociální podnikání se v ČR rozšiřuje a firmy v něm vidí možnost výraznější propagace. Z naší

strany je spolupráce i takto prezentována. Café Rozmar má z našich projektů největší potenciál a sílu v rovině mediálního dopadu a komunikace směrem k veřejnosti jako takové.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Samostatně fungující subjekt, který ze svého zisku financuje své další aktivity v dětských domovech, a podpora mladých lidí po odchodu z dětského domova v začátcích jejich samostatného života.,,

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „Mladí lidé ve věku 18 a výš, kteří právě opustili dětský domov nebo obdobnou formu ústavního zařízení. Tedy lidé, kteří mají minimální vzdělání a minimální nebo nulové pracovní zkušenosti, což jim velmi ztěžuje možnosti uplatnění na otevřeném trhu práce. Café Rozmar je tedy první a často jedinou šancí, jak překonat sociální handicap a začlenit se do společnosti.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „Vzhledem k tomu, že v ČR prakticky neexistují podmínky nebo nějaký kontrolní systém, může se za sociální podnik vydávat prakticky kdokoliv. V našem případě jsme postupovali podle standardů sociální firmy, které existují, i když nejsou obecně platnou normou. Dodržujeme poměr zaměstnáváných běžných a tréninkových zaměstnanců, máme vypracované standardy a při své činnosti podle nich postupujeme.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „1. zaměstnává osoby znevýhodněné na trhu práce; 2. minimálně 50 % financí má ze svého zisku, zbytek z dalších zdrojů; 3. nevzniká primárně za účelem zisku“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální cítění zaměstnanců...)

Odpověď: „Café Rozmar zaměstnává mladé lidi po odchodu z dětského domova, což z pohledu státu znamená, že jsme vnímáni jako naprosto běžná restaurace. Na zaměstnávání těchto lidí není možné získat žádné dotace. Z podnikatelského pohledu zde prakticky žádná výhoda není. Maximálně se dá tento statut zohlednit v rámci marketingové komunikace a oslovit veřejnost tím, že jde o podnik s přidanou hodnotou, jehož návštěvou podporují prospěšný projekt. Daňové úlevy se nás netýkají, účast na výběrových řízeních není v ČR legislativně upravena a neupřednostňuje tyto subjekty například v rovině státních či obecních zakázek. V ČR není transparentní podnikání v gastronomii zvykem. Statut sociální firmy i morální postoje nás nutí být transparentními. Provoz je tedy velice nákladný a velmi obtížně udržitelný. Pro naši organizaci je výhodou jediné to, že přes Café Rozmar máme možnost oslovit širokou veřejnost. Naši hosté poznávají přes Rozmar konkrétní lidi, kterým pomáháme, poznávají Rozmarýnu, vznikají nám tak potenciální noví dárci atd. Jsme víc vidět.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce...)

Odpověď: „Neexistující podmínky pro sociální podnikání v ČR, nemožnost získat dotace na zaměstnávání naší cílové skupiny, obtížně zkombinovatelné podnikání a charita, po roce zaměstnávání tréninkoví zaměstnanci odchází a přichází noví, což vede k nestabilitě provozu.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání (legislativa, ekonomika, veřejnost, média...).

Odpověď: „1. legislativa, 2. finanční podpora mezd mladých lidí po odchodu z dětského domova, 3. zvýhodnění sociálních firem například při realizaci výběrových řízení atd.“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci ?

Odpověď: „Ze svého zisku podporujeme své vlastní projekty. Café Rozmar je provozováno jako vedlejší činnost obecně prospěšné společnosti Rozmarýna.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: „Sociální práce jako takové spíše ne, alespoň co se našich tréninkových zaměstnanců týče. Jako nejmýsluplnější se jeví naprosto běžný přístup a neodlišování tréninkových zaměstnanců od těch běžných. Právě předání reálných zkušeností a běžný přístup pomáhají našim klientům zbavit se stigma dětského domova a začít žít normální život.“

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „V Café Rozmar ne, v rámci Rozmarýny pracují tzv. průvodci, kteří v případě zájmu pomáhají klientům najít práci a bydlení a poskytují jim osobnostní podporu.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

Odpověď: „Mladí lidé po odchodu z dětského domova. Povinnosti mají naprosto stejné jako běžní zaměstnanci. Kritéria pro vstup do Café Rozmar jsou minimální právě proto, že jsme často jedinou šancí pro minimálně vzdělané lidi bez praxe. Nemáme požadavky na vzdělání ani praxi. Měsíční zkušební dobu má možnost získat prakticky kdokoli. Po měsíci si s manažerem provozu vzájemně promluví o pozitivích a negativích a spolupráci buď ukončí, nebo podepíše smlouvu na dobu jednoho roku.“

6.8. Osobní rozhovor č. 8

Obecně prospěšná společnost: Domov Sue Ryder, o. p. s.

Dobročinné obchody byly založeny Domovem Sue Ryder, o. p. s. V Domově Sue Ryder, o. p. s., se starají o seniory, kteří se neobejdou bez cizí pomoci. Domov poskytuje osobní asistenci, denní stacionář, domov pro seniory, poradenství a půjčovnu pomůcek. Dle zákona č. 108/2006 Sb. jsou poskytovatelé sociálních služeb – denní stacionář, domov pro seniory, osobní asistence. Ředitelem sdružení je Ing. Mgr. Matěj Lejsal.

Doplňková činnost: Dobročinné obchody

Dobročinné obchody vybírají nepotřebné věci (oblečení, nábytek, nádobí, hračky, knihy aj.) od občanů a za symbolickou cenu je prodávají. Výtěžek z prodeje jde na podporu Domova Sue Ryder, o. p. s.

Klíčové pojmy: dobrovolník, sociální podnik, občanská prospěšná společnost, sazba DPH, dárce, znevýhodněný zaměstnanec na trhu práce, senior

6.8.1. Kvalitativní interpretace rozhovoru č. 8:

Jméno a příjmení: Jan Dominik

Pozice ve firmě: vedoucí dobročinných obchodů

(otázky pomáhal zodpovídat ředitel Ing. Matěj Lejsal – část o sociální ekonomice)

Otázka číslo 1: Jak dlouho působíte na trhu?

Odpověď: „První dobročinný obchod byl založen v roce 1995 na Ohradní. Financoval postavení Domova Sue Ryder.“

Otázka číslo 2: Kolik máte zaměstnanců?

Odpověď: „V našich obchodech je 10 prodavaček a 3 zaměstnanci, kteří obchody pomáhají spravovat.“

Otázka číslo 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

Odpověď: „V našich obchodech je 24 dobrovolníků, kteří v obchodech pomáhají. Bez nich by to šlo o mnoho hůř.“

Otázka číslo 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

Odpověď: „Výnos z prodeje zaplatí mzdu zaměstnanců, provoz prodejen aj. Zbytek peněz jde do rozpočtu Domova.“

Otázka číslo 5: Žádali jste nějakého sponzora o dar (popř. s jakým úspěchem)?

Odpověď: „Ano, hmotně nás podporují některé firmy, např. Ikea, Marks and Spencer. Pokud do obchodu potřebujeme nějaké vybavení, tak je požádáme. Někdy je to naopak. Pokud mají oni nějaký přebytek, tak my to v obchodech za minimální cenu prodáme.“

Otázka číslo 6: Jaký je váš cíl podnikání?

Odpověď: „Náš cíl podnikání je podporovat o. p. s., tedy Domov Sue Ryder.“

Otázka číslo 7: Definujte svého klienta.

Odpověď: „Jsou to převážně soukromé osoby.“

Otázka číslo 8: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální podnik?

Odpověď: „Je několik možností, podle kterých se dá rozlišit sociální podnik. My vidíme v podnikání způsob řešení sociálních problémů s pomocí podnikatelských nástrojů. Plníme prospěšný cíl.“

Otázka číslo 9: Vyjmenujte nejméně 3 body, kterými se sociální podnik liší od jiných podnikatelských subjektů.

Odpověď: „První z nich je, že zisk není cíl. Je to nástroj jak nějakou situaci řešit. Dalším bodem je otázka přerozdělování zisku. U sociálních podniků se zisk nerozděluje. Dále není oddělena zaměstnanecká a vlastnická struktura. Je zde plná zodpovědnost za své činy.“

Otázka číslo 10: Vyjmenujte 5 výhod být sociální firma. (např. přidaná hodnota výrobku/služby – soc. odpovědnost, daňové úlevy, možnost účasti na výběrovém řízení o granty/dotace, sociální cítění zaměstnanců...)

Odpověď: „Výhoda pro nás určitě je, že i když jsme o. p. s., tak se podílíme na změně společnosti, aniž bychom byli závislí na státu.“

Otázka číslo 11: Vyjmenujte 5 nevýhod být sociální firma. (např. administrativa, legislativní neukotvení, neznalost úředníků /veřejnosti, nezkušenost NNO, nezkušenost práce s cílovou skupinou znevýhodněných osob na trhu práce...)

Odpověď: „Žádnou nevýhodu nevidím.“

Otázka číslo 12: Navrhněte 5 druhů podpory, které vám usnadní podnikání. (legislativa, ekonomika, veřejnost, média...)

Odpověď: „Určitě bychom uvítali nulovou sazbu DPH, daňové výhody aby byly vázány na účel podnikání, ne jen na právní formu, a aby stát dal darovací daň od dárce příjemci.“

Otázka číslo 13: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

Odpověď: „Ano, domov seniorů, tedy seniory.“

Otázka číslo 14: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

Odpověď: U nás v obchodech ne, ale v Domově určitě.

Otázka číslo 15: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

Odpověď: „V Domově máme dva.“

Otázka číslo 16: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte? Jaké mají povinnosti? Jaká jsou kritéria pro vstup do zaměstnání?

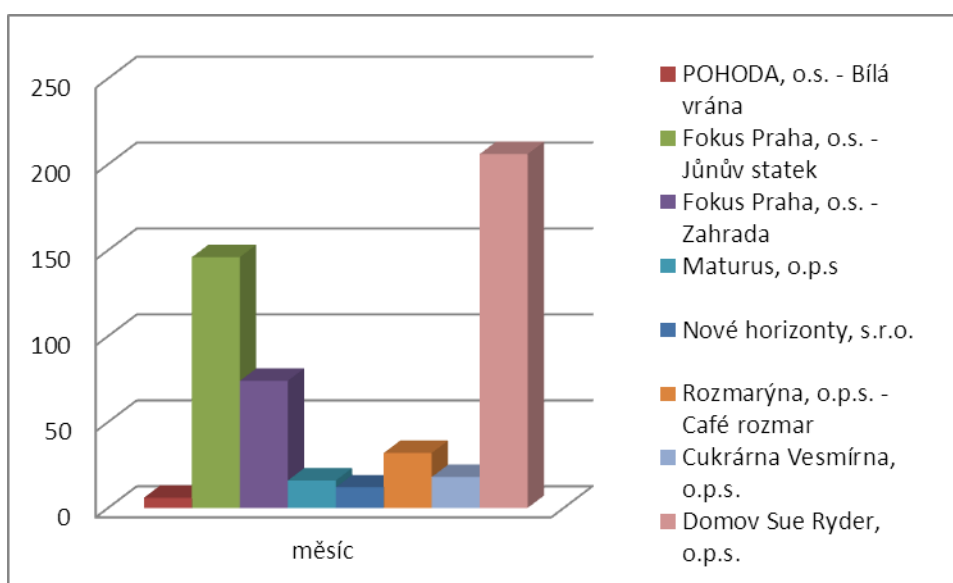
Odpověď: „U nás nikoho nezaměstnáváme. Pouze když nás nějaká organizace požádá o umístění znevýhodněného zaměstnance na praxi, tak vyhovíme.“

7. Výsledek šetření

Prvním úkolem bylo zjistit, jak dlouho sociální firma/podnik působí na trhu.

Šetření ukázalo, že sociální firmy/podniky nemají dlouhou historii. Nejstarší firma je Domov Sue Ryder, o. p. s., s 206 měsíci (dobročinné obchody) a nejmladší POHODA, o. s., (Bar bílá vrána) s 6 měsíci. Průměrně existují 63,75 měsíce.

Graf č. 1: Jak dlouho působíte na trhu?

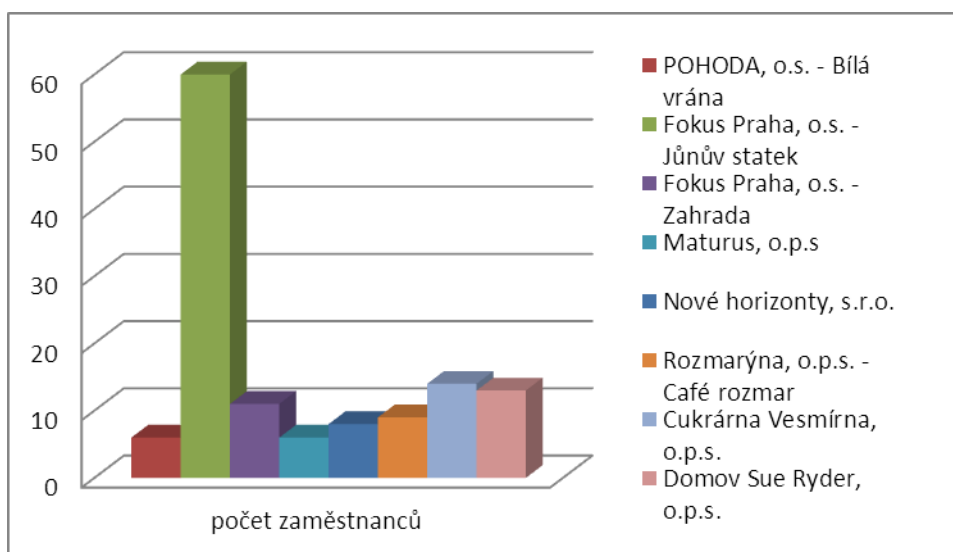

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Druhým úkolem bylo zjistit, kolik má sociální firma/podnik zaměstnanců.

Šetřením se zjistilo, že sociální podniky jsou spíše malého až středního charakteru. Nejvíce zaměstnanců zaměstnává Jůnův statek s 60 zaměstnanci a nejméně zaměstnanců zaměstnává Maturus, o. p. s., a POHODA, o. s., (Bar bílá vrána) s 6 zaměstnanci. Průměrně vybrané sociální podniky zaměstnávají 15,9 zaměstnance.

Graf č. 2: Kolik máte zaměstnanců?

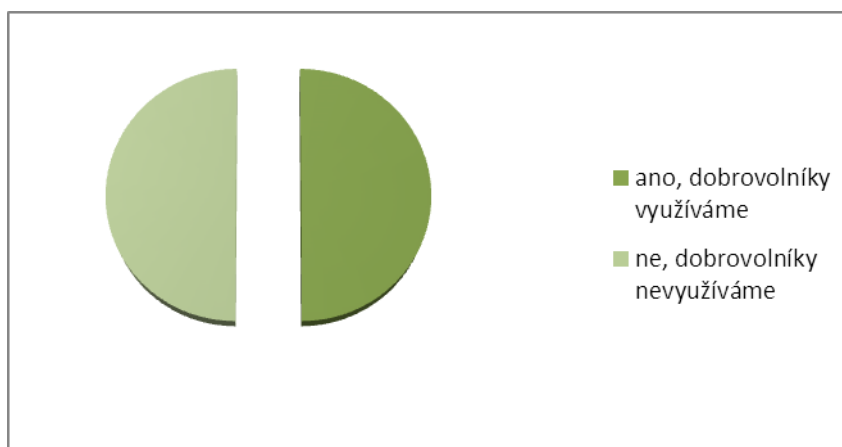

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Třetím úkolem bylo zjistit, zda někdo ve firmě/podniku pracuje jako dobrovolník.

Šetřením se zjistilo, že z 50 % firmy/podniky nevyužívají dobrovolníky. Z 50 % firmy/podniky využívají dobrovolníky a neobejdou se bez nich. Nejvíce dobrovolníků využívá Domov Sue Ryder, o. p. s., (dobročinné obchody) celkem 24 osob.

Graf č. 3.: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?

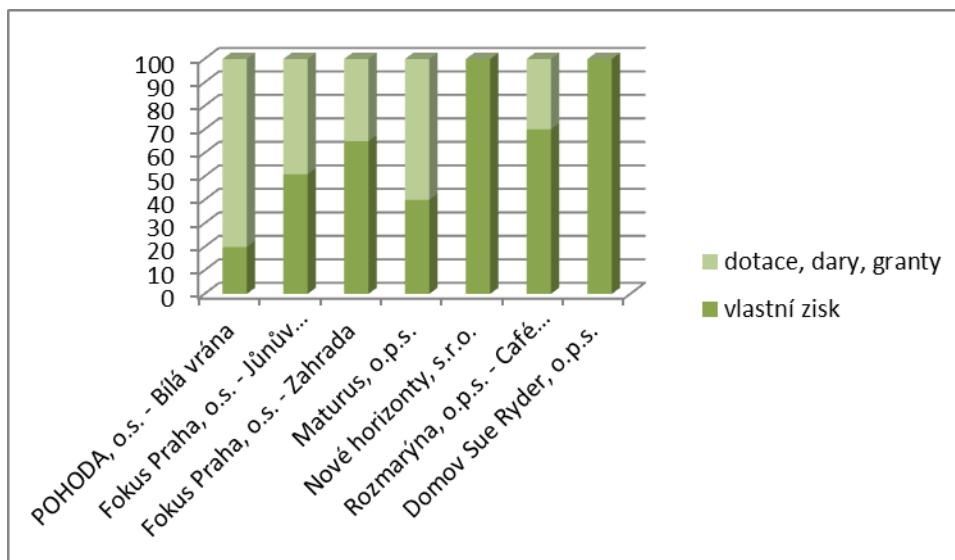

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Čtvrtým úkolem bylo zjistit procentuální zdroje financování.

Šetřením se zjistilo, že 86 % sociálních firem/podniků pobírá dotace. Pouze Domov Sue Ryder, o. p. s., (dobročinné obchody) generuje čistý zisk.

Graf č. 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.

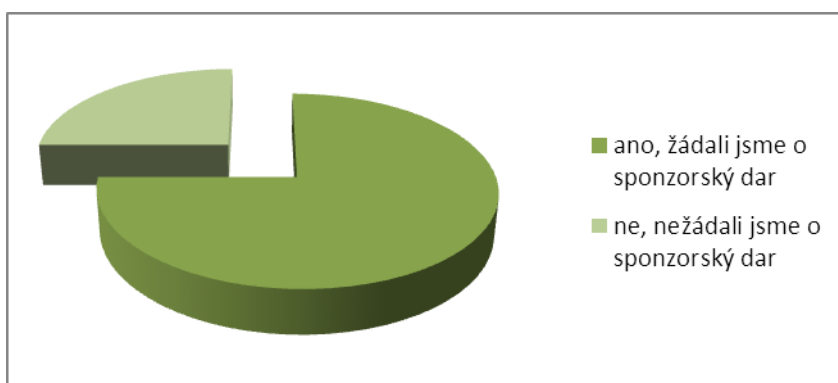

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Pátým úkolem bylo zjistit, zda sociální firma žádala nějakého sponzora o dar.

Šetřením se zjistilo, že 75 % sociálních firem/podniků žádalo o finanční nebo hmotný dar. 100 % z nich žádalo úspěšně. 25 % respondentů nežádalo o hmotný ani finanční dar.

Graf č. 5: Žádali jste nějakého sponzora o sponzorský dar?

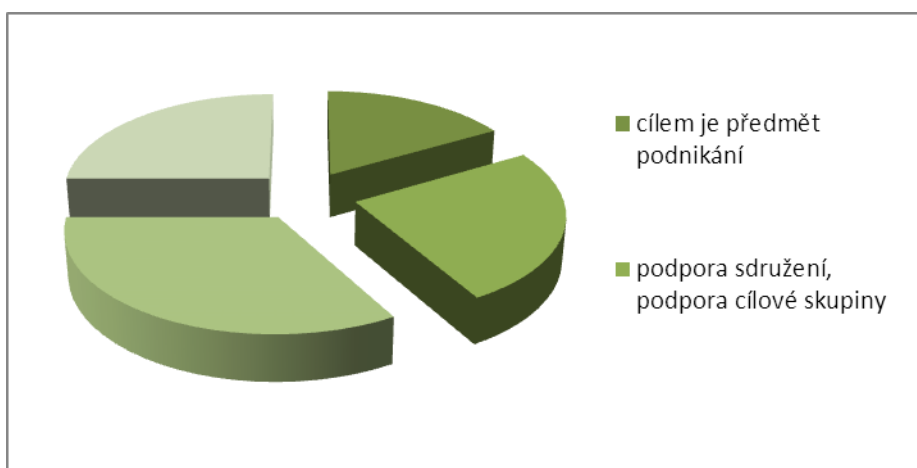

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Šestým úkolem bylo zjistit, jaký je cíl podnikání.

Šetřením se zjistilo, že 25 % sociálních firem/podniků odpovědělo, že firma má za cíl předmět svého podnikání. 37,5 % respondentů odpovědělo, že cílem podnikání je podpora sdružení, pod kterým podnikají, nebo podpora jejich cílové skupiny. 50 % respondentů odpovědělo, že cílem je udržitelný sociální podnik/firma. 37,5 % sociálních podniků/firem odpovědělo, že jejich cílem jsou pracovní místa pro danou cílovou skupinu ze skupiny znevýhodněných osob na trhu práce.

Graf č. 6: Jaký je váš cíl podnikání?

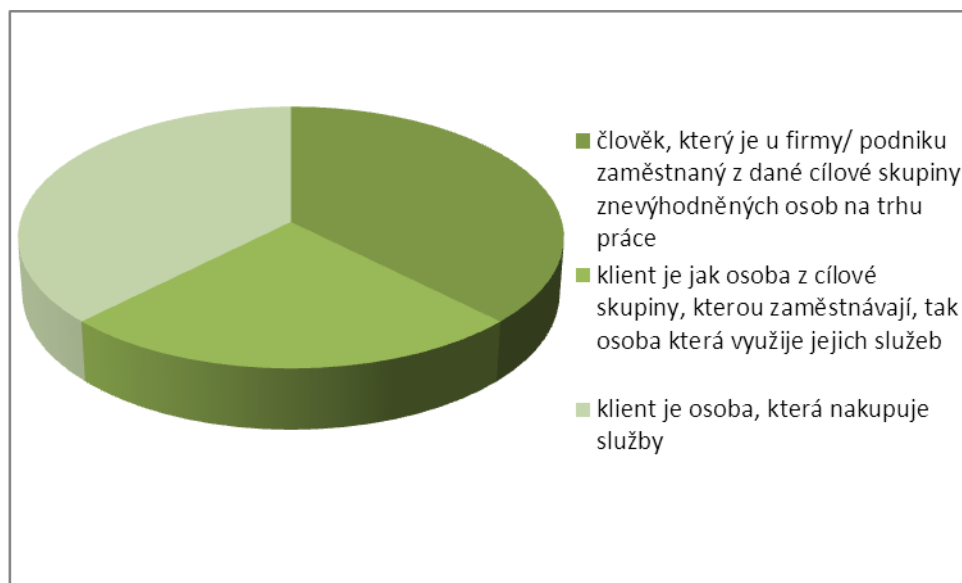

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Sedmým úkolem bylo zjistit definici klienta sociální firmy/podniku.

Šetřením se zjistilo, že 37,5 % respondentů považuje za svého klienta člověka, který je u firmy/podniku zaměstnaný z dané cílové skupiny znevýhodněných osob na trhu práce. 25 % respondentů odpovědělo, že jejich klient je jak osoba z cílové skupiny, kterou zaměstnávají, tak osoba, která využije jejich služeb. 37,5 % sociálních firem/podniků odpovědělo, že jejich klientem je osoba, která nakupuje jejich služby.

Graf č. 7: Definujte svého klienta.

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Osmým úkolem bylo zjistit, dle jakých skutečností je sociální firma/podnik zařazena jako sociální firma/podnik.

Šetřením se zjistilo, že 62,5 % respondentů považuje zařazení do sociálních firem proto, že zaměstnávají osoby znevýhodněné na trhu práce. Další respondent uvedl, že nejsou sociální služba a mají kvalitní služby, proto jsou sociální podnik. Jiný respondent uvedl důvod, že mají vypracované standardy sociální firmy. Další sociální firma odpověděla, že plní prostřednictvím podnikatelských nástrojů prospěšný cíl. Další uvedené odpovědi: respondenti mají za cíl trvalou udržitelnost a zisk jde zpět do oběhu.

Tabulka č. 1: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální firma/podnik?

odpovědi	počet odpovědí
zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce	5x
nejsou sociální služba	1x
vypracované standardy soc. firmy	1x
prostřednictvím podnikatelských nástrojů plní prospěšný cíl	2x
cíl - trvalá udržitelnost	1x
zisk jde zpět do oběhu	1x

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Devátým úkolem bylo zjistit nejméně tři body, kterými se sociální firma/podnik liší od jiných subjektů podnikání.

Šetřením se zjistilo, že 37,5 % respondentů uvedlo jednu ze svých odpovědí zaměstnávání znevýhodněných osob na trhu práce. 62,5 % sociálních firem/podniků odpovědělo, že se nevyplácí dividendy ze zisku, ale zisk je znovu reinvestován. 37,5 % dotázaných odpovědělo, na jednu ze tří možných odpovědí, že zisk je pouze nástroj k řešení nějaké otázky. 25 % dotázaných odpovědělo, že se liší tím, že jsou sociálně odpovědní. Další odpovědi byly: není oddělená zaměstnanecká struktura od vlastnické struktury, sociální firmy/podniky mají přidanou hodnotu, je potřeba speciálně vyškolených lidí pro znevýhodněné zaměstnance, podpora znevýhodněných na trhu práce, začlenění zaměstnanců do chodu firmy a možnost náhradního plnění.

Tabulka č. 2: Vyjmenujte tři body, kterými se sociální podnik/firma liší od jiných subjektů podnikání.

odpovědi	počet odpovědí
zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce	3x
nevyplácí se dividendy	5x
zisk je nástroj k řešení otázek	3x
sociální odpovědnost	2x
není oddělená vlastnická struktura od zaměstnanecké	1x
sociální firma/podnik má přidanou hodnotu	1x
potřeba speciálně vyškolených lidí pro zaměstnance	1x
podpora znevýhodněných osob na trhu práce	1x
začlenění zaměstnanců do chodu firmy	1x
náhradní plnění	1x

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Desátým úkolem bylo zjistit pět výhod být sociální firma/podnik.

Šetřením se zjistilo, že 75 % respondentů odpovědělo jednu z následujících odpovědí, že vidí výhodu v přidané hodnotě výrobku/služby – sociální odpovědnosti firem. 25 % dotázaných vidí výhodu v poskytování náhradního plnění. 25 % procent vyjádřilo, že je lépe marketingově prodatelné být sociálním podnikem/firmou. Další odpovědi byly: zaměstnanci si více váží práce, o. p. s./o. s. může dostávat sponzorské dary, o. p. s. může měnit společnost bez závislosti na státu, o. p. s. může dosáhnout na granty, zisk se reinvestuje a zaměstnanci jsou lépe motivováni.

Tabulka č. 3: Vyjmenujte pět výhod být sociální firmou/podnikem.

odpovědi	počet odpovědí
sociální odpovědnost firem	6x
poskytnutí náhradního plnění	2x
dobré pro marketing	2x
zaměstnanci si váží práce	1x
možnost sponzorských darů	1x
o. p. s. může měnit společnost	1x
granty	1x
reinvestice zisku	1x
motivace zaměstnanců	1x

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Jedenáctým úkolem bylo zjistit pět nevýhod být sociální firma/podnik.

Šetřením se zjistilo, že 37,5 % respondentů považuje za nevýhodu administrativu pro příspěvky na zaměstnance. 25 % dotazovaných považuje za nevýhodu nižší produktivitu znevýhodněných zaměstnanců na trhu práce. 25 % odpovědělo, že nevidí žádné nevýhody. 37,5 % považuje za nevýhodu poctivost sociálních podniků (pozn. všichni tři to neuvedli v této otázce, všichni tři pracují v gastronomii). Další nevýhody jsou v: neexistujících podmínkách sociálního podnikání v ČR, příspěvky na zaměstnance nejsou pro všechny cílové skupiny, kombinace charity a podnikání, nestabilním provozu, nerespektování od zákazníků, problematické založení o. p. s., nezkušenost podnikat, struktura NNO a legislativní neukotvení.

Tabulka č. 4: Vyjmenujte pět nevýhod být sociální firmou/podnikem.

odpovědi	počet odpovědí
náročná administrativa pro příspěvky na zaměstnance	3x
nižší produktivita znevýhodněných zaměstnanců	2x
nejdou nevýhody	2x
pochybnost soc. podniků/firm	3x
nejdou podmínky pro soc. podnikání	1x
nezkušenost podnikat	1x
problematické založení o. p. s.	1x
nerespektování od zákazníků	1x
příspěvky na zaměstnance nejsou pro všechny cílové skupiny	1x
kombinace charity a podnikání	1x
nestabilním provoz	1x
struktura NNO	1x
legislativní neukotvení	1x

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Dvanáctým úkolem bylo zjistit pět druhů podpory, které usnadní sociálním firmám/podnikům podnikání.

Šetřením se zjistilo, že 50 % sociálních podniků/firm by uvítalo větší medializaci o sociálním podnikání. 37,5 % respondentů by vymezilo pojem sociální podnikání v zákoně. 25 % tazatelů by zavedlo zvýhodnění sociálních firem ve výběrových řízeních. Další druhy podpory, které tazatelé navrhovali, byly: aktualizace novel a zákonů, příspěvky na mzdy pro děti z dětského domova, neměnit legislativu příliš často, dotace dostávat pravidelně několik let, podpora od státu, malé lokální granty na určitý projekt.

Tabulka č. 5: Navrhněte pět druhů podpory, které vám usnadní podnikání.

odpovědi	počet odpovědí
medializace sociálního podnikání	4x
legislativa pro sociální podnikání	3x
zohlednění ve výběrovém řízení	2x
aktualizace novel a zákonů	1x
příspěvky na mzdy pro děti z dětských domovů	1x
neměnit legislativu příliš často	1x
dotace dostávat pravidelně na několik let	1x
podpora od státu	1x
malé lokální granty na určitý projekt	1x

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Třináctým úkolem bylo zjistit, zda sociální firma/podnik podporuje ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci.

Šetřením se zjistilo, že 50 % sociálních podnikatelských subjektů podporuje skupinu znevýhodněných obyvatel či NNO. 50 % uvedlo, že nikoliv. 25 % subjektů podporují děti z dětského domova. Dále jsou podporovány osoby se zkušeností s duševním onemocněním, zdravotně znevýhodnění a senioři.

Tabulka č. 6: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?

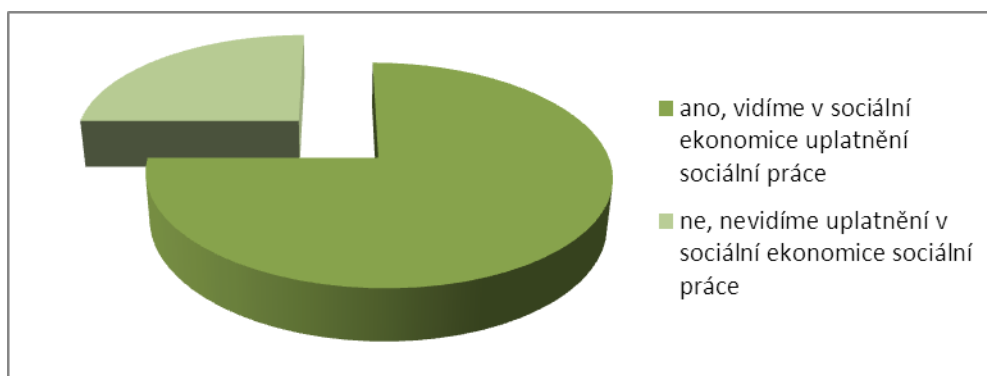
odpovědi	počet odpovědí
podpora neziskové organizace či skupiny znevýhodněných osob	4x
nepodporujeme nikoho	4x
podpora dětí z dětského domova	2x
osoby se zkušeností s duševní nemocí	1x
senioři	1x
zdravotně znevýhodnění	1x

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Čtrnáctým úkolem bylo zjistit, zda je uplatnění v sociální ekonomice/sociálních podnicích sociální práce.

Šetřením se zjistilo, že 75 % respondentů vidí uplatnění v sociální ekonomice. 25 % tazatelů uplatnění v sociální ekonomice nevidí.

Graf č. 8: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?

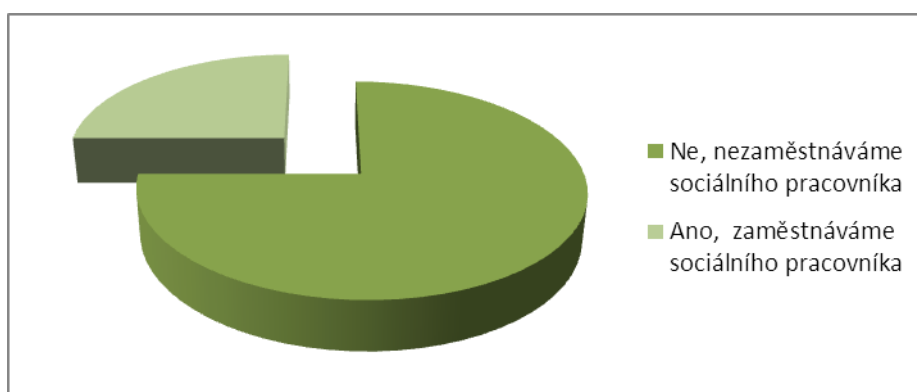

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Patnáctým úkolem bylo zjistit, zda sociální firma/podnik zaměstnává sociálního pracovníka.

Šetřením se zjistilo, že 25 % zaměstnává sociálního pracovníka a 75 % sociálních firem/podniků sociálního pracovníka nezaměstnává.

Graf č. 9: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?

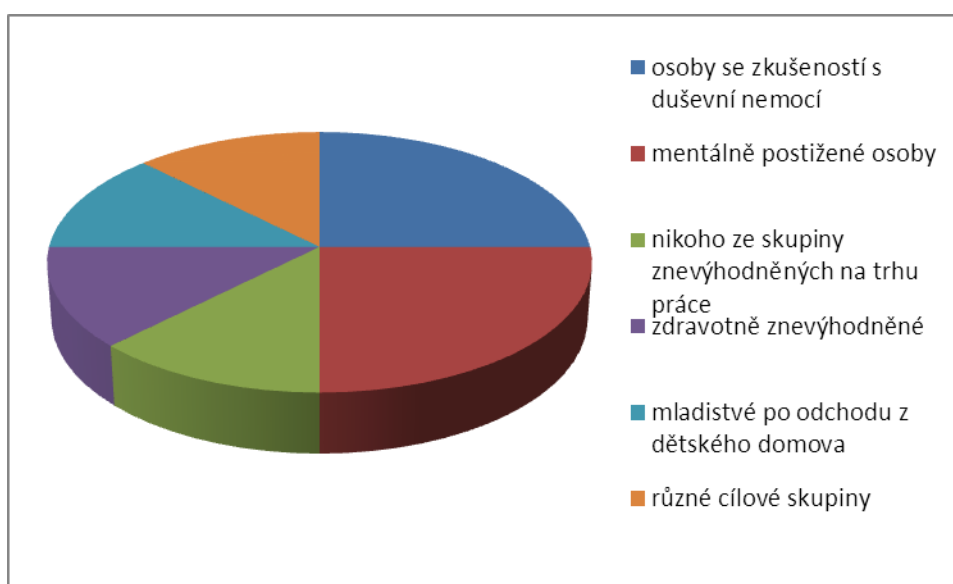

Zdroj: Vlastní tvorba autora

Šestnáctým úkolem bylo zjistit, jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce firma/podnik zaměstnává, jaké jsou kritéria pro vstup do zaměstnání a jaké mají povinnosti.

Šetřením se zjistilo, že 25 % sociálních podniků/firem zaměstnává osoby se zkušeností s duševním onemocněním. 25 % dotázaných zaměstnává mentálně postižené osoby. 12,5 % zaměstnavatelů nezaměstnává nikoho znevýhodněného na trhu práce. 12,5 % subjektů sociálního podnikání zaměstnává zdravotně znevýhodněné. 12,5 % zaměstnává mladistvé po odchodu z dětského domova. 12,5 % firem/podniků zaměstnává různé cílové skupiny znevýhodněných. Pro 50 % oslovených zaměstnavatelů není důležité dosažené vzdělání. 71,4 % respondentů, kteří zaměstnávají znevýhodněné osoby na trhu práce, odpovědělo, že zaměstnávají osoby na méně než plný úvazek. 42,9 % oslovených zaměstnavatelů znevýhodněných osob na trhu práce požaduje na zaměstnance příspěvek na mzdu, nebo aby pobíral invalidní důchod. 14,3 % nepožaduje na zaměstnanci mít invalidní důchod.

Graf č. 10: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte?

Zdroj: Vlastní tvorba autora

ZÁVĚR

Sociální ekonomie je v České republice na samém začátku svého vývoje. Vybrané prvky této problematiky jsou v naší historii zakořeněny, takže se nejedná o zcela nový a neznámý problém. Na druhou stranu je ale nutné říci, že sociální ekonomie je v celé své šíři oborem pro naše prostředí neznámým. V posledních deseti letech se odborníci snaží proniknout do této oblasti prostřednictvím zahraničních zkušeností a následně tyto zkušenosti aplikovat na domácí prostředí. V současnosti je situace taková, že se v praxi přijímají standardy sociálních firem ze zahraničí. Systém standardizace ovšem není jednotný a v mnoha oblastech se značně liší. Sjednocující tendenci nemá ani stát, který pojem sociální ekonomie či sociální podniky/firmy nezná. Statut sociální firmy/podniku si na základě zvážení standardů sociálních firem/podniků udělují subjekty samy.

Mým šetřením se ukázalo, že historie sociálních subjektů nepřesáhla dvaceti let. Průměrná historie sociálního podniku v ČR je pět let. Subjekty sociálního podnikání dle ekonomického rozřazení jsou mikro podniky až malé podniky⁸.

Z poloviny oslovených institucí jsou v těchto podnicích/firmách využíváni dobrovolníci. Pro jejich chod se jedná o nepostradatelné členy týmu. Firmy/podniky, které dobrovolníky nevyužívají, by je nechtěly a ani nevyužily.

V otázce financování jsou oslovené instituce ve větší míře závislé na dotacích, grantech nebo sponzorských darech. Dotace (příspěvky na mzdy) jsou jim přidělovány úřadem práce. Granty získávají na určité období a na konkrétní projekt. Sponzorské dary dostávají v hmotné formě, finanční formou nebo formou slev na služby či produkty.

Cílem sociálního podnikání je většinou jeden či několik bodů, které jsem zmiňovala v teoretické části, ze standardů sociálních firem/podniků dle Bednárikové a Francové. Znamená to tedy, že některé body ještě nesplnily, uvědomují si to a dávají si

⁸ Definice mikro a malých podniků – podle české správy sociálního zabezpečení je mikro firma od 1–9 zaměstnanců, malá firma od 10–49 zaměstnanců, střední firma 50–250 zaměstnanců. (In VEBER, J., SRPOVÁ, J., 2008, s. 19-20)

za cíl průběžné plnění standardů sociálních podniků/firem. Pokud toho dosáhnou, budou se snažit si tento stav udržet.

Klientem sociálních firem/podniků je zaměstnanec, který pochází ze znevýhodněné sociální skupiny na trhu práce nebo soukromá osoba či právnická osoba. Některé subjekty pracují s oběma typy klientů.

Zaměstnanci firem/podniků všeobecně vědí, proč jsou označováni jako sociální podnik/firma, ale u některých tomu tak není. O odlišnostech subjektů podnikání sociální ekonomie a subjektech podnikání v ekonomii povědomí většinou mají. V mém šetření se obecně se vyskytovaly odpovědi o zaměstnávání znevýhodněných na trhu práce a reinvesticích zisku. V sociálním podnikání vidí respondenti spíše negativa než pozitiva. V otázce podpory sociálního podnikání jsou protichůdné názory na ukotvení sociální ekonomie do zákonů.

Sociální podniky/firmy většinou vidí uplatnění sociální práce na trhu sociální ekonomie.

Znevýhodnění na trhu práce mají v sociálních firmách/podnicích stejné pracovní-právní povinnosti jako jiní zaměstnanci. Tyto podniky/firmy jim ovšem nabízejí větší podporu (například ve formě asistenta) a pochopení. Pracovní doba je většinou přizpůsobená potřebě znevýhodněných zaměstnanců. Výsledkem šetření tedy je, že standardy sociálního podniku/firmy dle Bednárikové a Francové byly u těchto dotázaných splněny. Subjekty sociálního podnikání zaměstnávají především osoby znevýhodněné, jsou ekonomicky aktivní, zisk (pokud je generován) slouží k podpoře znevýhodněných osob a/nebo je reinvestován.

Pro další rozvoj sociálních podniků/firem doporučuji zaměřit se na dialog mezi jednotlivými subjekty sociální ekonomie. Jedná se nejenom o odbornou komunikaci na téma sociální ekonomie, například ve formě workshopů či kulatých stolů s jednotlivými aktéry sociálního podnikání, ale také o sdílení zkušeností jednotlivých účastníků na různých úrovních. Dále bych zdůraznila důležitost kvalifikace pracovníků a zaměřila se na návrh vzdělávacího systému, který reflektuje aktuální potřeby a stav sociálních podniků/firem. Na závěr doporučuji zaměřit aktivity na

systematickou komunikaci, respektive marketing firmy/podniku. Většina oslovených firem/podniků tuto oblast podceňuje.

LITERATURA

BEDNÁRIKOVÁ, D., FRANCOVÁ, P. *Studie infrastruktury sociální ekonomiky v ČR – plná verze*. Praha: Nová ekonomika, o.p.s., 2011. ISBN: 978-80-260-0934-4.

DOHNALOVÁ, M, L. PRŮŠA et al. *Sociální ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN: 978-80-7357-573-1.

DRUCKER, P. *Řízení neziskových organizací*. Překladatel Ivan Bureš. Praha: MANAGEMENT PRESS, 1994. ISBN 80-85603-38-1. KREBS, V. et al. *Sociální politika*. Vyd. 4. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357- 276- 1.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0

ORFEUS, o. s. *Sociální ekonomika: výzkumná zpráva nadnárodního partnerství Social Enterprise*. Praha: Orfeus, 2010. ISBN 978-80-903519-5-0.

PEŠTOVÁ, S. a Miloslav ROTPORT. *Slovník ekonomických pojmů: pro střední školy a veřejnost*. Praha: FORTUNA, 2004. ISBN 80-7168-898-3.

POTŮČEK, M. *Nejen trh*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-26-5.

POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-01-X.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

SVOBODA, F. a Tomáš ROSENMYER. *Úvod do ekonomiky církevních organizací*. Brno: CVNS, 2004. ISBN 80-239-3770-7.

VEBER, J. a JITKA SRPOVÁ et al. *Podnikání malé a střední firmy*. Vyd. 2. Havlíčkův brod: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2409-6.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BRANČÍKOVÁ, L. et al. Sociální ekonomika v ČR z pohledu projektů NTS C CIP EQUAL. In: *Nová ekonomika, o.p.s.* [online] 2008-04-14 [cit. 2011- 12-12]. Dostupné z:

<http://www.socialnifirmy.cz/getdoc.php?id=605&sessid=1f09437c6e2431e27c6da740199b82ba>.

CENTRUM PRO VÝZKUM NEZISKOVÉHO SEKTORU PRO NADACI ROZVOJE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI. Sociální ekonomika a NNO v ČR: zpracováno jako součást Úvodní studie pro vyhodnocení globálních grantů. In: *SCMVD* [online] © CVNS, 2005 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.scmvd.cz/downloadSocekonomieaNNO-CVNS2005.pdf>.

ČESKO. CUKRÁRNA-VESMÍRNA, O.P.S. Cukrárna Vesmírna, o.p.s.: *Cukrárna-cukrárna* [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.cukrarna-cukrarna.cz/>.

ČESKO. DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČESKÉ REPUBLIKY. DA ČR: *Družstevní Asociace České republiky* [online]. DA ČR, © 2002-2012. Dostupné z: <http://www.dacr.cz/>.

ČESKO. FOKUS PRAHA, O.S. Fokus Praha, o.s.: *Fokus Praha* [online]. 2012. Dostupné z: <http://www.fokus-praha.cz/>.

KELLER, Jan. Podklad pro vystoupení na konferenci Sociální stát a kapitalismus. In *SDS* [online] 2004-10-2 [cit. 2011-11-5]. Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/prectete/epubl/jke_kssa.htm.

ČESKO. MATURUS, O.P.S. Maturus, o.p.s.: *Maturus* [online]. © 2009 Dostupné z: <http://www.maturus.cz/>.

ČESKO. NOVÉ HORIZONTY, S.R.O. Nové horizonty, s.r.o.: *Nové horizonty* [online]. © 2011 Dostupné z: <http://www.novehorizonty.cz/>.

ČESKO. POHODA, O.S. POHODA, O.S.: *Pohoda* [online]. © 2012. Dostupné z: <http://www.pohoda-help.cz/>.

RANGONI-MACHIAVELLI, BEATRICE. The Social Economy and the Single Market. In: *EESC Opinion – Europa* [online] March 2, 2000 [cit. 2011-11-12]. Dostupné z:

http://eescopinions.eesc.europa.eu/EESCOpinionDocument.aspx?identifier=ces\int\int029\ces242-2000_ac.doc&language=EN.

ROSENMYER, T. Návrh úpravy zdaňování příjmů neziskových organizací. In *Ministerstvo financí ČR* [online] 2006-03-13 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/novelizace_dani_24737.html?year=2006.

ČESKO. ROZMARÝNA, O.P.S. Rozmarýna, o.p.s.: Rozmarýna [online]. 2006. Dostupné z: <http://www.rozmaryna-ops.cz/>.

BELGIUM. SOCIAL ECONOMY EUROPE. Social Economy Charter. EU: *The social economy* [online] October 12, 2007, [cit. 2011-11-12]. Dostupný z: <http://www.socialeconomy.eu.org/spip.php?article263>.

EU. SOCIAL FIRMS EUROPE CEFEC. *Definition*. socialfirmseurope.org [online]. © 2012 [cit. 2012 – 01 -10] Dostupné z: <http://socialfirmseurope.org/social-firms/definition/>.

ČESKO. DOMOV SUE RYDER, O.P.S., Domov Sue Ryder, o.p.s.: *Domov Sue Ryder* [online]. © 2012. Dostupné z: <http://www.sue-ryder.cz/>.

ČESKO. SVAZ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH VÝROBNÍCH DRUŽSTEV. SČMVD: *Svaz českých a moravských výrobních družstev* [online]. SČMVD, © 2009 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.scmvd.cz/>.

ŠŤASTNÁ, J. Kudy kráčíš, sociální ekonomiko? In: *Nová ekonomika, o.p.s.* [online] 2010-02-15 [cit. 2011-10-30] Dostupný z: <http://www.socialni-ekonomika.cz/cs/odborne-informace/112-kudy-krai-socialni-ekonomiko.html>.

OSTATNÍ ZDROJE

LANKAŠOVÁ, L. *Uplatnění NNO v konceptu sociálního podnikání případové studie pražských NNO*. Praha, 2006. Postupová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filosofická fakulta, Katedra Sociální práce.

Obchodní zákoník, Sbírka zákonů ze dne 21. dubna 2010 č. 513/1991 Sb., §220-26.

Zákon č. 3/2002 Sb. ze dne 27. listopadu 2001, o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů.

Zákon č. 586/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992, o dáních z příjmů, § 18.

Zákon č. 83/1990 Sb. ze dne ze dne 27. března 1990, o sdružování občanů.

Zákon č. 248/1995 Sb. ze dne 28. září 1995, obecně prospěšných společnostech.

Zákon č. 227/1997 Sb. ze dne 3. září 1997, o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o sociálních službách.

SEZNAM ROZHOVORŮ

Osobní rozhovor č. 1: Barbora Kadlecová, koordinátorka pracovní asistence Cukrárna-Vesmírna, o.p.s., dne 24. 1. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 2: Jiří Novák, vedoucí sociální firmy Jůnův statek, Fokus Praha, o.s., dne 9. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 3: Petra Jiráňová, manažerka sociální firmy Zahrada, Fokus Praha, o.s., dne 8. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 4: Lenka Španielová, ředitelka o.p.s. Maturus, dne 6. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 5: M. Kroupová, jednatelka firmy Nové Horizonty, s.r.o., dne 22. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 6: Marta Lišková, Koordinátorka projektu Bar Bílá vrána, POHODA, o.s., dne 21. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 7: Simona Bagárová, zakladatelkou o.p.s. Rozmarýna, provozní sociální firmy Café Rozmar, dne 2. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

Osobní rozhovor č. 8: Jan Dominik, vedoucí dobročinných obchodů, Domov Sue Ryder, o.p.s., dne 3. 2. 2012, vedla Kristýna Hrubá.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Jak dlouho působíte na trhu?	59
Graf č. 2: Kolik máte zaměstnanců?	60
Graf č. 3: Je někdo z lidí, kdo u vás pracuje, dobrovolník?	60
Graf č. 4: Vyjmenujte procentuálně zdroje financování.....	61
Graf č. 5: Žádali jste nějakého sponzora o sponzorský dar?	62
Graf č. 6: Jaký je váš cíl podnikání?	62
Graf č. 7: Definujte svého klienta.	63
Graf č. 8: Vidíte v sociální ekonomice/sociálních podnicích uplatnění sociální práce?	69
Graf č. 9: Zaměstnáváte sociálního pracovníka?	69
Graf č. 10: Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce zaměstnáváte?	70

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Na základě jakých skutečností jste zařazeni jako sociální firma/podnik?	64
Tabulka č. 2: Vyjmenujte tři body, kterými se sociální podnik/firma liší od jiných subjektů podnikání.	65
Tabulka č. 3: Vyjmenujte pět výhod být sociální firmou/podnikem.	66
Tabulka č. 4: Vyjmenujte pět nevýhod být sociální firmou/podnikem.	67
Tabulka č. 5: Navrhněte pět druhů podpory, které vám usnadní podnikání.	68
Tabulka č. 6: Podporujete ze svého zisku finančně nějakou skupinu znevýhodněných obyvatel či nějakou nestátní neziskovou organizaci?	68

Summary

Sociální ekonomie – Sociální firmy

Social Economy – Social Firms

Kristýna Hrubá

Bakalářská práce poskytuje základní orientaci v tématu sociální ekonomie. Hlavní důraz je zde kladen na řízené rozhovory s pražskými sociálními podniky/firmami. Subjekty sociálního podnikání odpovídaly na základní otázky o jejich firmě/podniku, o sociální ekonomii a o realizaci sociální práce. Šetřením se ukázalo, že v tomto oboru má Česká republika určité rezervy. Návrhy možných řešení a směrů podpory jednotlivých aktérů sociální ekonomie poskytují nejen samy podniky, ale i tato práce.

This bachelor thesis offers a basic introduction to the subject of the social economy. Its main emphasis is on interviews with Prague-based social enterprises, who answered basic questions about their company/organization, the social economy and the implementation of social work. The survey found certain deficiencies in this field in the Czech Republic. Both this thesis and the enterprises themselves provide possible solutions for helping the various actors involved in the social economy.